

ΤΕΥΧΟΣ ΠΕΜΠΤΟ
2019 / 1

ΔΗΜΗΤΡΑ ΤΖΑΝΑΚΗ

Ο αυνανισμός και το κομμουνιστικό «ψυχικό νόσημα».
Μια ανάλυση της Άννας Κατσίγρα, *Γενετήσια αγωγή για το αγόρι* (1935)

ΑΡΗΣ ΤΣΑΡΑΒΟΠΟΥΛΟΣ

Συνειδητός «ενταφιασμός» αρχαϊκών επιτύμβιων αγαλμάτων.
Κοινωνική προσέγγιση

ΑΛΕΞΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Η ένταση της εργασίας στο *Κεφάλαιο* του Μαρξ

ΒΛΑΣΗΣ ΜΙΣΣΟΣ

Για την Πολιτική Οικονομία και τη διδασκαλία της:
Μια ανάγνωση των ιδεών του *Πλούτου των Εθνών*

ΣΠΥΡΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΜΑΝΩΛΗΣ ΧΟΥΜΕΡΙΑΝΟΣ
Η υπόθεση Νίκου Βαβούδη μέσα από τα ελληνικά και τα σοβιετικά αρχεία

ΑΡΙΣ ΑΡΑΓΕΩΡΓΗΣ

Ο ρόλος της Ιστορίας και της Φιλοσοφίας των Επιστημών
στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα ενός κοινωνικού κέντρου.
Η περίπτωση του Κοινωνικού-Πολιτιστικού Κέντρου Βύρωνα, «Λαμπηδόνα»

ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ

Στη μνήμη του Άρι Αραγεώργη (1961-2018).
Μικρή αναφορά σ' έναν ξεχωριστό άνθρωπο, στοχαστή και μαχητή

Ρ

Ι

Μ

Η

ΕΞΕΛΑΜΗΝΙΑΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΚΡΙΣΗ

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΚΡΙΣΗ

Εξαμηνιαία Επιστημονική Επιθεώρηση

KRISI

Biannual Scientific Review

Συντακτική επιτροπή

Θοδωρής Δημητράκος

Γιάννης Κοζάτσας

Κώστας Πασσάς

Επιστημονικοί συνεργάτες

Αραγεώργης Άρις (1961-2018), Βλάχου Ελένη, Γκιούρας Θανάσης, Δημακοπούλου Χριστίνα, Jung Reinhard, Καλτσώνης Δημήτρης, Μαμουλάκη Έλενα, Μανιάτης Γιώργος, Ματθιόπουλος Ευγένιος, Μαυρουδέας Σταύρος, Μπάγκος Παντελής, Μπαλτάς Αριστείδης, Μυλωνάκη Ευγενία, Παπαδάτος Νίκος, Πούλου Αγγελική, Σακελλαρόπουλος Σπύρος, Σταυρίδης Σταύρος, Στεργιόπουλος Κώστας, Τύμπας Τέλης, Φαράκλας Γιώργος, Φουρτούνης Γιώργος, Χολέβα Μαρία, Χρύσης Αλέξανδρος, Ψύλλος Στάθης.

Επικοινωνία

www.e-krisi.gr

Υπεύθυνος επικοινωνίας

Γεράσιμος Χολέβας

Σελιδοποίηση-παραγωγή

Μοτίβο Α.Ε.

Σχεδίαση ιστοσελίδας

Γιάννης Σακελλαρίου

Τιμή τεύχους: 9 ευρώ

Ετήσια συνδρομή (ιδιώτες): 15 ευρώ

Ετήσια συνδρομή (ιδρύματα): 20 ευρώ

Κεντρική διάθεση

Εκδόσεις Τόπος

Πλαπούτα 2 & Καλλιδρομίου, 114 73 Αθήνα, Τηλ. 2108222835, info@motibo.com

Τεύχος 5 – 2019/1

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση μέρους ή όλου του έργου, καθώς και η αναπαραγωγή ή μετάδοσή του με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό, γραπτό ή άλλο μέσο χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη ή του συγγραφέα.

ISSN 2585-2124

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο αυνανισμός και το κομμουνιστικό «ψυχικό νόσημα». Μια ανάλυση της Άννας Κατσιόγρα, <i>Γενετήσια αγωγή για το αγόρι (1935)</i>	7
Δήμητρα Τζανάκη	
Συνειδητός «ενταφιασμός» αρχαϊκών επιτύμβιων αγαλμάτων. Κοινωνική προσέγγιση	33
Άρης Τσαραβόπουλος	
Η ένταση της εργασίας στο <i>Κεφάλαιο</i> του Μαρξ.	61
Αλέξης Ιωαννίδης	
Για την Πολιτική Οικονομία και τη διδασκαλία της: Μια ανάγνωση των ιδεών του <i>Πλούτου των Εθνών</i>	75
Βλάχης Μισσός	
Η υπόθεση Νίκου Βαβούδη μέσα από τα ελληνικά και τα σοβιετικά αρχεία	93
Σπύρος Σακελλαρόπουλος, Μανώλης Χουμεριανός	
Ο ρόλος της Ιστορίας και της Φιλοσοφίας των Επιστημών στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα ενός κοινωνικού κέντρου. Η περίπτωση του Κοινωνικού-Πολιτιστικού Κέντρου Βύρωνα, <i>«Λαμπηδόνα»</i>	125
Άρης Αραγεώργης	
Στη μνήμη του Άρι Αραγεώργη (1961-2018). Μικρή αναφορά σ' έναν ξεχωριστό άνθρωπο, στοχαστή και μαχητή	129
Κώστας Στεργιόπουλος	

Η υπόθεση Νίκου Βαβούδη μέσα από τα ελληνικά και τα σοβιετικά αρχεία¹

Σπύρος Σακελλαρόπουλος*
Μανώλης Χουμεριανός*

Περίληψη

Στο παρόν κείμενο εξετάζεται η ζωή και η πολιτική διαδρομή του Νίκου Βαβούδη μέσα από τη χρήση σοβιετικών και ελληνικών αρχείων. Αναδεικνύεται η ένταξή του στο κομμουνιστικό κίνημα από πολύ μικρή ηλικία στη Μυτιλήνη, καθώς και η δράση του στον συνδικαλισμό στον Πειραιά, η μετέπειτα εκπαίδευσή του στην ΕΣΣΔ, αλλά και η στράτευσή του στο πλευρό των Δημοκρατικών στον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο. Η επιστροφή του στην Ελλάδα τον βρίσκει στο πολύ νευραλγικό πόστο του ανταποκριτή πληροφοριών από την Ελλάδα προς την έδρα του ΚΚΕ στο Βουκουρέστι και αντίστροφα. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις ήταν κάτι περισσότερο αφού λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών της παρανομίας λειτουργούσε και ως καθοδηγητής των παράνομων οργανώσεων. Σε αυτό συνέβαλε και η εκτίμηση με την οποία τον περιέβαλαν οι Σοβιετικοί, αλλά και η ηγεσία του ΚΚΕ. Οι μετά θάνατον κατηγορίες που του αποδόθηκαν για «χαφιεδισμό», τόσο δικό του όσο και του Ν. Πλουμπίδη, σε καμία περίπτωση δεν ανταποκρίνονταν στην αλήθεια, αλλά αντανάκλασαν το κλίμα της ήττας της εποχής και της εύκολης ανεύρεσης ενόχων. Ωστόσο και η έκθεση αποκατάστασής του, η οποία συντάχθηκε από την «αντιζαχαριαδική» πλευρά λίγα χρόνια αργότερα, περισσότερο αποσκοπούσε στη νομιμοποίηση της πλευράς Κολιγιάννη παρά στην ανάδειξη των πραγματικών αιτίων που οδήγησαν στη σπίλωση ενός πολύ σημαντικού αγωνιστή.

1. Εισαγωγή

Ο Νίκος Βαβούδης έγινε γνωστός όταν, μετά από έφοδο των διωκτικών υπηρεσιών σε σπίτι της Καλλιθέας στις 15/11/1951, βρέθηκε σε αυτό κρυμμένος ασύρματος από τον οποίο μεταδίδονταν μηνύματα προς την ηγεσία του ΚΚΕ που βρισκόταν στο εξωτερικό (Βουκουρέστι) ύστερα από την ήττα στον εμφύλιο. Ο Βαβούδης, που αποτελούσε τον χειριστή του ασυρμάτου, αυτοκτόνησε όταν επιχείρησε η αστυνομία να μπει στην κρύπτη που βρισκόταν αυτός και ο ασύρματος, αφού πρώτα κατέστρεψε όσο υλικό πρόλαβε. Η ανακάλυψη του ασυρμάτου στην Καλλιθέα, καθώς και ενός άλλου στη Γλυφάδα, χρησιμοποιήθηκαν ως στοιχεία

* Ο Σπύρος Σακελλαρόπουλος είναι αναπληρωτής καθηγητής Πολιτικής Θεωρίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Ο Μανώλης Χουμεριανός είναι επίκουρος καθηγητής Ιστορικής Κοινωνιολογίας και Ιστορίας του Αθλητισμού στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

1 Ευχαριστούμε θερμά τον Ν. Θεοδόση, γαμπρό του Ηλία Αργυριάδη, για την υπόδειξη σημαντικής βιβλιογραφίας γύρω από τη δράση του Βαβούδη. Επίσης ευχαριστούμε τον Γ. Καραχάλιο για χρήσιμες παρατηρήσεις σε προηγούμενη εκδοχή αυτού του άρθρου.

από τις ελληνικές διωκτικές αρχές για να απαγγελθούν κατηγορίες σε 29 άτομα για το αδίκημα της κατασκοπίας και έτσι να διεξαχθεί η δίκη των ασυρμάτων τον Φεβρουάριο του 1952 που θα καταλήξει στην εκτέλεση των Μπελογιάννη, Αργυριάδη, Μπάτση και Καλούμενου.

Ο Βαβούδης σε όλη αυτή την ιστορία θα αποτελέσει μια αινιγματική φυσιογνωμία. Στη ουσία, θα είναι με έναν τρόπο ωσεί παρών στη συγκεκριμένη δίκη αφού, όντας ο αποκλειστικός υπεύθυνος για τη λειτουργία των ασυρμάτων, αλλά και ένας από τους καθοδηγητές της λειτουργίας του παράνομου μηχανισμού του ΚΚΕ, θα αποτελέσει αντικείμενο μαρτυριών και κρίσεων, χωρίς όμως τότε να αμφισβητηθεί η πίστη και η προσήλωσή του στο Κόμμα. Αυτό θα συμβεί μερικούς μήνες αργότερα όταν θα αρχίσει να τίθεται ζήτημα για τον Πλουμπίδη, οπότε από την ηγεσία του ΚΚΕ, εκτός του Πλουμπίδη, θα χαρακτηριστεί ως «χαφιές» και ο Βαβούδης.

Σε αυτό το άρθρο επιχειρείται η επίτευξη ενός τριπλού σκοπού: α) να παρουσιαστούν μέσα από τα ελληνικά και τα σοβιετικά αρχεία άγνωστες πλευρές της υπόθεσης Βαβούδη· β) από τη συνθετική οπτική της χρήσης πρωτογενών και δευτερογενών πηγών να προκύψει μια νέα προσέγγιση για τη συνολική στάση και δράση του Βαβούδη· γ) όλα αυτά να συνδεθούν με την τακτική του ΚΚΕ στα πρώτα μετεμφυλιακά χρόνια.

2. Η ζωή του

Ο Νίκος Βαβούδης γεννήθηκε το 1905 στην Οδησό της Ρωσίας από Έλληνα πατέρα, τον Στρατή, και Ρωσίδα μητέρα, ενώ τα ψευδώνυμα που χρησιμοποίησε στην πολύχρονη παράνομη δράση του ήταν Γεράσιμος, Ράικο, Κουφός, Κώστας. Ο πατέρας του ήταν εργάτης βυρσοδέψης που αργότερα απόκτησε δικό του εργαστήριο. Ο Βαβούδης φοίτησε 4 χρόνια στο δημοτικό στη Ρωσία. Το 1919 επέστρεψε στον Μανταμάδο της Λέσβου που ήταν η γενέτειρα του πατέρα του και φοίτησε άλλα δύο χρόνια στο ελληνικό δημοτικό (1919-1921). Το 1921-1922 εργάστηκε στο εργαστήριο του πατέρα του (РГАСПИ Д.495 Оп.207 Д.89(1) Л. 17 – Παράρτημα: έγγραφο 1). Το 1923 στρατεύθηκε εθελοντικά στη Χωροφυλακή για δύο χρόνια (μέχρι το 1925), σε τμήμα που υπαγόταν στον ελληνικό στρατό. Όταν ολοκλήρωσε τη θητεία του εργάστηκε (1925-1926) ξανά στο βυρσοδεψείο του πατέρα του. Στη Μυτιλήνη ξεκίνησαν και οι πρώτες διώξεις του αφού διαδόθηκε πως μαζί με άλλους συντρόφους του άνοιξαν αποθήκες και διένειμαν τρόφιμα και δημητριακά σε μικρασιάτες πρόσφυγες (Παλαιολογόπουλος 2010: 48). Το 1927 γίνεται μέλος του ΚΚΕ ύστερα από πρόταση του Αχιλλέα Κοντάρα (*Δοκίμιο Ιστορίας* 2011: 272). Για τη δράση του στη Μυτιλήνη αναφέρεται ο ίδιος σε άρθρο του στον *Ριζοσπάστη* της 14/11/1933, όντας φυλακισμένος στις φυλακές Αίγινας:

Το 1927 είμαστε κάμποσα μέλη της Κομμουνιστικής νεολαίας στη Μυτιλήνη. Με την προπαρασκευαστική καμπάνια της Ομοσπονδίας των Κομμουνιστικών Νεολαιών της Ελλάδας για τη Διεθνή μέρα των νέων δυνάμωσε και το τμήμα της Μυτιλήνης εκείνη τη χρονιά. Για να προ-

παρασκευάσουμε και εμείς το γιορτασμό της Δ.Η.Ν.² στη Μυτιλήνη κάναμε δύο συγκεντρώσεις, μια με 1000 και δεύτερη με 1500. Τραβήξαμε και για τρίτη συγκέντρωση που θα γινόταν κατά τη Δ.Η.Ν. την πρώτη Κυριακή του Σεπτεμβρίου. [...] Έτσι γεννήθηκε και βαφτίστηκε μέσα στην ταξική πάλη ο πρώτος κομματικός πυρήνας της Μυτιλήνης. Ύστερα ιδρύθηκαν και άλλοι πολλοί πυρήνες στην πόλη και στα χωριά.

Στον Πειραιά ήρθε γύρω στα 1927, δούλεψε σε βυρσοδεψείο και παράλληλα ανέπτυξε συνδικαλιστική και πολιτική δράση με αποτέλεσμα να εκλεγεί γενικός γραμματέας του εργατικού κέντρου Πειραιά το 1929. Την περίοδο 1930-1932 διετέλεσε μέλος της εκτελεστικής επιτροπής της διοίκησης της (Ενωτικής) ΓΣΕΕ (ΡΓΑΣΠΙ Δ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ. 16 – Παράρτημα: έγγραφο 1)³.

Το 1932 ήταν επαγγελματικό στέλεχος του Κόμματος, αλλά την ίδια χρονιά (μάλλον τον Απρίλιο) συνελήφθη στη Σάμο βάση του Ιδιώνυμου επειδή συμμετείχε σε κομματική διάσκεψη. Έτσι βρέθηκε κρατούμενος στις φυλακές της Αίγινας όπου έμεινε μέχρι τις 8/5/1934. Τότε μαζί με άλλους επτά συντρόφους του κατόρθωσαν να αποδράσουν και να πάνε στον Πειραιά και από εκεί με γκαζάδικο έφτασαν στην Οδησό, όπου σύμφωνα με το *Δοκίμιο Ιστορίας του ΚΚΕ* έγινε αξιωματικός του Κόκκινου Στρατού (Δοκίμιο 2011: 272). Από εκεί και πέρα, όπως αναφέρει σημείωμα που βρίσκεται στα αρχεία της Κομιντέρν το 1934-1935, εργάστηκε στο εργοστάσιο που έφερε το όνομα του Ορντζονικίντζε (Μόσχα) ως μαθητευόμενος, ενώ το 1935-1936 σπούδασε στο ΚΥΗΜ3 (ΚΟΥΝΜΖ) (ΡΓΑΣΠΙ Δ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ.17 – Παράρτημα: έγγραφο 1).

Στη συνέχεια βρέθηκε στην Ισπανία όπου μετά τον Δ. Σακαρέλο⁴ είχε τον δεύτερο καθοδηγητικό ρόλο μεταξύ των Ελλήνων κομμουνιστών. Έμεινε για αρκετό καιρό στην πόλη Αλμπαθέτε (Albacete) που αποτελούσε το κέντρο κατάταξης και εκπαίδευσης των εθελοντών, όπου ήταν προγυμναστής. Υπηρέτησε στο Βαλκανικό Τάγμα «Γκεόργκι Δημητρόφ» στο οποίο ήταν ενταγμένος και ο ελληνικός λόχος «Νίκος Ζαχαριάδης» (Παλαιολογόπουλος 1986: 123· Δοκίμιο Ιστορίας 2011: 272), ενώ το 1938 έγινε μέλος του ΚΚ Ισπανίας, από το οποίο είχε θετική αξιολό-

2 Η Διεθνής Ημέρα Νεολαίας καθιερώθηκε με απόφαση της «Διεθνούς Σοσιαλιστικής Συνδιάσκεψης Νεολαίας» που διεξήχθη το 1915 στη Βέρνη, και προέβαλλε ως βασικό στόχο τη στρατεύση της νεολαίας στον αγώνα ενάντια στον милитарισμό και τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο. Διεξάγονταν την πρώτη Κυριακή του Σεπτεμβρίου. Το κόμμα των μπολσεβίκων, και από το 1919 η Κομμουνιστική Διεθνής Νέων, υιοθέτησαν την επέτειο και σταδιακά τα συνθήματα των κομμουνιστών κυριάρχησαν στους διεθνείς εορτασμούς που συνοδεύονταν από μαζικές κινητοποιήσεις δεκάδων χιλιάδων νεολαίων (ευχαριστούμε τον Γ. Λεοντιάδη για τη σχετική υπόδειξη).

3 Πάντως στο δημοσίευμα του *Ριζοσπάστη* της 9/2/1929, το οποίο αναφέρεται στους εκλεγέντες στο συνέδριο της Ενωτικής ΓΣΕΕ, το όνομα του Βαβούδη δεν περιλαμβάνεται ούτε στα μέλη της 11-μελούς Εκτελεστικής Επιτροπής αλλά ούτε στα 25 μέλη της Κεντρικής Επιτροπής.

4 Ο Δ. Σακαρέλος (1900-1944), που είχε το ψευδώνυμο Ζωγράφος, υπήρξε σημαντικό συνδικαλιστικό και πολιτικό στέλεχος του ΚΚΕ στον μεσόπολεμο. Συνελήφθη το 1927 κατηγορούμενος για τη δολοφονία του αρχαιομαρξιστή Γεωργοπαπαδάκου. Φυλακίστηκε στην Αίγινα απ' όπου και απέδρασε μαζί με τον Βαβούδη και άλλους έξι συντρόφους τους. Ακολούθησε την ίδια πορεία με τον Βαβούδη (ΕΣΣΔ-Ισπανία-ΕΣΣΔ), όπου στην Ισπανία υπήρξε επικεφαλής του ελληνικού λόχου και συνέγραψε τη σχετική έκθεση για τον Βαβούδη που παρατίθεται ως έγγραφο 1 στο Παράρτημα. Ο Σακαρέλος σκοτώθηκε όταν το σοβιετικό αεροπλάνο που τον πήγαινε στη Γιουγκοσλαβία καταρρίφθηκε.

γηση (ΡΓΑΣΠΙ Δ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ. 18 – Παράρτημα: έγγραφο 1). Μετά τη νίκη του Φράνκο, πέρασε ένα διάστημα σε στρατόπεδο συγκέντρωσης στη Γαλλία και στη συνέχεια επέστρεψε στην ΕΣΣΔ. Εκεί έμαθε τον χειρισμό ασυρμάτων, ενώ παντρεύτηκε την πρώην γυναίκα του Κώστα Φυλακτόπουλου, ο οποίος είχε συλληφθεί και εξοριστεί στη Σιβηρία (Παλαιολογόπουλος 2010: 48). Το 1940 εργάστηκε ως οδηγός σε κρατική εταιρεία μεταφορών (Мосавтогыз) στη Μόσχα.

Ως προς την οικογενειακή του κατάσταση, στα σοβιετικά αρχεία αναφέρεται πως «[τ]ο 1932, με απόφαση του Κόμματος, χώρισε από την πρώτη του γυναίκα ενώ βρισκόταν ακόμα στην Ελλάδα, επειδή θεωρήθηκε αναξίοπιστα όσον αφορά τη συνωμοτική δράση. Στην ΕΣΣΔ, η γυναίκα του είναι η Ντενίσοβα Νίνα Αφανάσιεβνα (Денисова Нина Афанасьевна), μέλος της Πανσοβιετικής Λενινιστικής Κομμουνιστικής Ένωσης της Νεολαίας (ВЛКСМ - Всесоюзный Ленинский Коммунистический Союз Молодежи)» (ΡΓΑΣΠΙ Δ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ. 18-19 – Παράρτημα: έγγραφο 1).

Στην Ελλάδα ο Βαβούδης επέστρεψε με τη σοβιετική αποστολή (αποτελούνταν από 8 Σοβιετικούς, δύο Γιουγκοσλάβους και τον Νίκο Βαβούδη), η οποία μετέβη με σοβιετικό αεροπλάνο που απογειώθηκε από το Μπάρι της Ιταλίας, και το οποίο προσγειώθηκε τη νύχτα της 25ης προς 26η Ιουλίου 1944 στο αντάρτικο αεροδρόμιο της Νεράιδας, στη Δ. Θεσσαλία. Επικεφαλής ήταν ο συνταγματάρχης Ποπόφ και τους περίμενε η ηγεσία του ΚΚΕ και του ΕΛΑΣ. Τα μέλη της αποστολής πήραν μέρος στη συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου, η οποία είχε ως αντικείμενο τη Συμφωνία του Λιβάνου (Παλαιολογόπουλος 2010: 48).

Στη συνέχεια, ο Βαβούδης στάλθηκε στη Βουλγαρία όπου διετέλεσε συνεργάτης του Δημητρώφ ως ασυρματιστής, συνδέοντας το ΚΚΕ με το διεθνές κομμουνιστικό κέντρο (1944-45). Λίγο αργότερα, γύρισε στην Ελλάδα, αλλά, σύμφωνα με την αφήγηση του τότε γραμματέα της νομαρχιακής οργάνωσης Σερρών του ΚΚΕ, Λευτέρη Ματσούκα (Μπαρμπαλέξη), η παρουσία του δημιούργησε «ζητήματα» τόσο στον Β. Μπαρτζιώτα όσο και σε άλλους, οι οποίοι αγνοούσαν το ποιόν του. Τότε ο Βαβούδης απευθύνθηκε στη Μόσχα με αποτέλεσμα να φτάσει ένα κατεπείγον σημείωμα που έλεγε πως ο Στάλιν έχει απόλυτη εμπιστοσύνη στον Ν. Βαβούδη (Κόκκινος et al. 2008: 219). Αργότερα, ο Βαβούδης επέστρεψε στην Αθήνα και από το 1947 διατελούσε σε καθεστώς παρανομίας. Το φθινόπωρο το 1946 εμφανίστηκε για πρώτη φορά στα σπίτια της Καλλιθέας και της Γλυφάδας, φέρνοντας τους ασυρμάτους οι οποίοι στη συνέχεια εγκαταστάθηκαν σε δύο κρύπτες. Από εκεί έστειλε κρυπτογραφημένα μηνύματα στο εξωτερικό, ενώ σε σημαντικό βαθμό συντόνιζε τη δράση του παράνομου μηχανισμού του ΚΚΕ στην Αθήνα.

Για την όλη του δράση, προτάθηκε στην 8η ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ (Οκτώβριος 1950) να εξεταστεί σε επόμενη ολομέλεια το ενδεχόμενο πρόσληψής του ως αναπληρωματικού μέλους της.⁵

5 Τα πλήρη τεκμήρια υπάρχουν με τους κωδικούς 230468 και 479412 στο Αρχείο του ΚΚΕ (Δοκίμιο Ιστορίας 2011: 276). Τα ζητήσαμε από το τμήμα Αρχείου της ΚΕ του ΚΚΕ χωρίς να πάρουμε απάντηση.

3. Η σημασία του ρόλου του Βαβούδη την περίοδο 1950- 1951

Την περίοδο 1950-1951, ο ρόλος του Βαβούδη αποδεικνύεται ιδιαίτερα κομβικός. Δεν αποτελεί έναν απλό χειριστή ασυρμάτων, ούτε έστω τον υπεύθυνο λειτουργίας του παράνομου μηχανισμού. Στην πραγματικότητα, εναλλάσσεται με τον Πλουμπίδη στη θέση του πολιτικού καθοδηγητή της δράσης του ΚΚΕ στην Αθήνα. Αυτό φαίνεται τόσο από τις μαρτυρίες συνεργατών του στη δική των ασυρμάτων όσο και από το ίδιο το περιεχόμενο των σημάτων που έστελνε. Σύμφωνα με την απολογία του Η. Αργυριάδη στη δίκη των ασυρμάτων: «Εκεί εις την Γλυφάδα εμείναμε τρεις-τέσσαρες μήνες χωρίς καμιά επαφή. Ένα βράδυ ήλθεν ο Ζαχαριάδης με τον Βαβούδη και μου είπε ο Ζαχαριάδης ότι “πρέπει να ακούω τον Κώστα” και να κάνω ό,τι δουλειές μου πει αυτός. Ο Κώστας άρχιζε να με κατατοπίζει τι θα γίνη στο σπίτι και κατόπιν ήλθε και αυτός» (Σακελλαρόπουλος & Σακελλαρόπουλος 2016: 349). Θα πρέπει να σημειωθεί πως ο Αργυριάδης αποτελούσε πολύ έμπιστο άνθρωπο του Ζαχαριάδη αφού είχε την αποκλειστική ευθύνη της φύλαξης των Γραφείων του ΚΚΕ στην οδό Πειραιώς, των οποίων κλειδιά είχαν μόνο οι Ζαχαριάδης και Αργυριάδης⁶. Κατά συνέπεια, από τη στιγμή που ο Αργυριάδης αποτελούσε κομβικό πρόσωπο για τη λειτουργία του ΚΚΕ μπορούμε να καταλάβουμε τη σημασία που είχε ο Βαβούδης. Αντίστοιχα, η στενή του συνεργασία, Ρ. Λαζαρίδη, σε συνέντευξή της στον Σ. Κασιμάτη αναφέρει για την προεκλογική περίοδο του 1951: «[...] σε όλες τις διαβουλεύσεις τις προεκλογικές οι οποίες γινόντουσαν βασικά από την ΕΔΑ και οι οποίες παρακολουθούνταν από το νόμιμο τμήμα του ΚΚΕ που ήταν στην ΕΔΑ, που είχε απολυθεί και μπήκε στην ΕΔΑ, και από το παράνομο, που βασικά εκπροσωπούσε ο Βαβούδης, ο οποίος και στενά παρακολουθούσε όλες τις διαβουλεύσεις μέσα στην ΕΔΑ και προσπαθούσε να προωθή τους ανθρώπους τους οποίους θεωρούσε αυτός ότι θα έπρεπε να προωθηθούν, κι αυτό ίσως σε συνεννόηση με την καθοδήγηση του εξωτερικού[...]» (Κασιμάτης 1997: 492). Και αλλού: «Κάποια υπερηφάνεια [...] εκδήλωνε για το γεγονός ότι έπαιζε τέτοιο καθοριστικό ρόλο ο ίδιος στις όλες εξελίξεις, γύρω στην ΕΔΑ. Δηλαδή περηφανευόταν για τον τρόπο με τον οποίο επέμβαινε και με τον τρόπο με τον οποίο παρακολουθούσε την όλη εξέλιξη και τις όλες διεργασίες. Ίσως αυτό να τον έφερε και σε αντίθεση με τον Πλουμπίδη, δε ξέρω» (Κασιμάτης 1997: 494). Επίσης: «[...] προσπαθούσε μετά τη σύλληψη του Αναστασιάδη⁷ να αποδείξει ότι ήτανε ικανός να ανασυγκροτήσει αυτά που είχανε διαλυθεί και χτυπηθεί. Ύστερα, δεν απέκρυβε την αντιπάθειά του προς τον Πλουμπίδη [...] υποστήριζε πως αν στεκόταν ο Πλουμπίδης στεκότανε χάρη σε αυτόν γιατί του προσέφερε ανθρώπους, σπίτια, μηχανισμό, κάπου να κρύβεται, να μπορεί να στέκεται να μην πιάνεται [...] (Κασιμάτης 1997: 510). Σε ερώτηση αν ο Βαβούδης προσπαθούσε να παραμερίσει τον Πλουμπίδη η απάντηση της Λαζαρίδη ήταν: «νομίζω ότι το προσπαθούσε, δηλαδή να αναλάβει αυτός και την πολιτική καθοδήγηση που στην πραγματικότητα, μέσω του Πλουμπίδη ακόμη, αυτός την καθοδηγούσε» (Κασιμάτης 1997: 514). Επιπρόσθετα, η Λαζαρίδη υπο-

6 Προσωπική μαρτυρία της κόρης του Η. Αργυριάδη, Έφης, στον Σπύρο Σακελλαρόπουλο.

7 Ο Στέργιος Αναστασιάδης (1906-1949) υπήρξε μέλος του ΠΓ του ΚΚΕ, υπεύθυνος για την καθοδήγηση της πολιτικής δουλειάς στις παράνομες οργανώσεις του ΚΚΕ στην Αθήνα. Συνελήφθη τον Μάρτιο του 1949 και εκτελέστηκε τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους.

στηρίζει πως ο Βαβούδης έστειλε τηλεγραφήματα εκτός της ΚΕ του ΚΚΕ και στους σοβιετικούς (Κασιμάτης 1997: 509), άρα είχε απευθείας σύνδεση και με αυτούς.

Στα σήματα που στέλνει, διαφαίνεται επίσης αυτή η τάση πολιτικής αυτάρκειας. Ο Μπελογιάννης είναι αναπληρωματικό μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ, ενώ ο Βαβούδης όχι, αλλά ο τελευταίος σε σήμα που στέλνει στις 14/10/1950, θεωρεί πως ο Μπελογιάννης εμφανίζει στοιχεία αυτονόμησης από τις οδηγίες που του δίνει το ΚΚΕ αναφέροντας: «[α]υτή τη στάση ανεξαρτησίας την βρίσκω πολύ βλαβερή» (Σακελλαρόπουλος & Σακελλαρόπουλος 2016: 481). Ομοίως και στο σήμα της 24/1/1951, όπου γίνεται, πέραν από τον Μπελογιάννη, επικριτική αναφορά και για τον Πλουμπίδη: «Σωστή και προσεκτική χρησιμοποίηση των στελεχών μας. Ο Β. είχε γράψει μετά τις πρώτες μεγάλες συλλήψεις ότι ξεκαθαρίζει απομόνωση και λουπά. Ενώ στην πραγματικότητα τίποτε δεν μας έκανε γιατί αν το έκανε δεν θα χάναμε τις τότε τελευταίες 3 ακτίδες γυναικών. Ήρθε ο Μπελογιάννης και αυτός τα ίδια από όσα ξέρω. Εδώ δεν έκανε τίποτα όσον αφορά τη χρησιμοποίηση του ανθρώπου. Για αδελφή της Ιωαννίδου⁸ είχαμε 2 πληροφορίες πως είναι ύποπτη. Παρ' όλα αυτά ο Πλουμπίδης ακόμα και τώρα της τηλεφωναά σχεδόν κάθε μέρα από το σπίτι του» (Σακελλαρόπουλος & Σακελλαρόπουλος 2016: 485). Η πολιτική αυτάρκεια, ορισμένες φορές, δεν φαίνεται μόνο απέναντι στους Πλουμπίδη-Μπελογιάννη αλλά αγγίζει και τον τρόπο καθοδήγησης της εξόριστης ηγεσίας του ΚΚΕ. Έτσι, στο σήμα της 30/1/1951 αναφέρει: «Εγώ τόσα χρόνια ποτέ δεν έπεσα σε μπλόκο [...] στις έξοδες στις συνοικίες και όσων η ταυτότητα δείχνει ότι δεν είναι από αυτές, τους κουβαλάνε για εξέταση. Ενώ εμείς συνεχίζουμε τις παλιές μεθόδους – νοικιάσματα σπιτιών, συναντήσεις στους δρόμους με τον παμπάλαιο τρόπο. Άνθρωπός μου πήγε 4 φορές σε συνάντηση με τον Μπελογιάννη στο ίδιο μέρος και την ίδια ώρα. Με μένα ο Μπελογιάννης έδινε συνάντηση σε ζαχαροπλαστείο που είναι μεγάλος κίνδυνος» (Σακελλαρόπουλος & Σακελλαρόπουλος 2016: 486). Και στο σήμα της 6/9/1951: «είναι η δεύτερη φορά που κοντέψαμε να πάθουμε ζημιά από τους ανθρώπους σας» (Σακελλαρόπουλος & Σακελλαρόπουλος 2016: 506).

Θεωρούμε ότι τον αναβαθμισμένο αυτό ρόλο τον είχε για δύο λόγους. Ο πρώτος έχει να κάνει με τη διεθνή παρουσία του. Θυμίζουμε το τηλεγράφημα, το οποίο επικαλείται ο Μπαρμπαγιάννης, πως ο Βαβούδης απολαμβάνει της εμπιστοσύνης του Στάλιν' το γεγονός πως σε τηλεγράφημά του ο Δημητρόφ ρωτά τον Βαβούδη ποιος είναι ο Αναστασιάδης⁹ την απευθείας επαφή του με τους Σοβιετικούς όπως αποκαλύπτει η μαρτυρία της Λαζαρίδου. Ο δεύτερος λόγος συνδέεται με την εμπιστοσύνη που του έδειχνε η ηγεσία του ΚΚΕ. Δεν πρόκειται για ένα απλό στέλεχος που επιτελεί μια διαχειριστική-τεχνική κομματική δουλειά. Ενημερώνει με ό,τι προκρίνει ο ίδιος το Κόμμα, παίρνει πολιτικές πρωτοβουλίες, έχει την ευθύνη της λειτουργίας του παράνομου μηχανισμού, ασκεί αυστηρή κριτική σε τυπικά κομματικά ανώτερούς του, δεν διστάζει να επικρίνει ακόμα και το κομματικό κέντρο για ολιγωρίες και λάθος επιλογές. Οι δύο αυτοί λόγοι σε συνδυασμό με την κατάσταση διάλυσης που βρίσκονταν οι οργανώσεις του ΚΚΕ εκείνη την περίοδο, αλλά και η απουσία της

8 Εννοεί τη γνωστή συγγραφέα, Διδώ Σωτηρίου.

9 Σε σχετικό τηλεγράφημα της 18/11/1944, ο Δημητρόφ ρωτά τον Βαβούδη: «Ράικο, πληροφορήστε επειγόντως ποιος είναι ο Αναστασιάδης. Ήρθε στη Σόφια στην ΚΕ ως μέλος του Πολιτικού γραφείου του ΚΚΕ» (Φάκελος Ελλάς 1993: 199).

κομματικής ηγεσίας στο εξωτερικό, δίνουν ευρύτερα περιθώρια κινήσεων στον Βαβούδη, τα οποία εξηγούν τον οιονεί ηγετικό ρόλο που αναλαμβάνει.

4. Αξιολόγηση

Πριν περάσουμε στις κατηγορίες που απευθύνθηκαν, μετά θάνατον, στον Βαβούδη από την ηγεσία του ΚΚΕ, αξίζει να γίνει μια αναφορά στο πώς είχε αξιολογηθεί στο παρελθόν ο Βαβούδης, όπως δείχνει η αξιοποίηση των αρχείων της Γ' Διεθνούς.

Σύμφωνα με το έγγραφο ΡΓΑΣΠΙ Δ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ. 16 των αρχείων της Κομιντέρν (Παράρτημα: έγγραφο 1) σε σχέση με τη δράση του στο ΚΚΕ αναφέρεται πως «[τ]ο 1932 ήταν μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ και υποψήφιος για το ΠΓ¹⁰. Πήρε μέρος στη φραξιονιστική διαπάλη, στις γραμμές των “αριστερών”. Δέχτηκε κομματικές ποινές: 1. Επίπληξη επειδή δεν τήρησε αποφασιστική στάση στην προεκλογική συνέλευση με αποτέλεσμα τη διάλυσή της. 2. Αποπέμφθηκε από τη θέση του γραμματέα του εργατικού κέντρου των συνδικάτων, επειδή το 1932, κατά τη διάρκεια της απεργίας των καπνεργατών, δεν αποκάλυψε τις θέσεις των ρεφορμιστών με συνέπεια αυτοί να ελέγξουν την απεργιακή κινητοποίηση. 3. Επίπληξη, επειδή κατά την περίοδο φυλάκισής του ανακατεύτηκε στις υποθέσεις της οργάνωσης.

Σύμφωνα με το μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ, σ. Δημητρίεβα¹¹, σχετικά με τη διαπάλη μέσα στο Κόμμα, ο σ. Ράικος-Γεράσιμος υποστήριξε τις θέσεις του ΠΓ. Σχετικά με τις κομματικές ποινές του, αυτές ήταν αποτέλεσμα λαθών του σε επίπεδο δράσης, αν και το Κόμμα τον θεωρεί σωστό κομματικό μέλος» (ΡΓΑΣΠΙ Δ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ. 16-17 – Παράρτημα: έγγραφο 1).

Σε ό,τι αφορά τις σπουδές του, «σύμφωνα με την επίσημη αξιολόγηση από την τριμελή επιτροπή του ΚΥΗΜ3 (ΚΟΥΝΜΖ) υπήρξε άριστος, και ως αρχηγός ομάδας επέδειξε μεγάλο ζήλο για την πρόοδο των συντρόφων του. Στο τμήμα των ελλήνων κομμουνιστών είχε σημαντική κομματική και κοινωνική προσφορά. Το 1936-1937 σπούδασε στη Διεθνή Λενινιστική Σχολή (МЛШ - Международная Ленинская Школа) – Μόσχα (ΡΓΑΣΠΙ Δ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ. 17-18 – Παράρτημα: έγγραφο 1).

Για το πώς έβλεπε τον Βαβούδη ο Σακαρέλος (Ζωγράφος) που τον είχε ζήσει και στην Αίγινα ως συγκρατούμενο, αλλά και στην Ισπανία όπου τον καθοδηγούσε, το έγγραφο της Κομιντέρν αναφέρει: «ο Ράικος (Βαβούδης, Γεράσιμος, Πέτρος Νικολός) υπήρξε σωστός, πιστός, δραστήριος, πειθαρχημένος σύντροφος. Εύστροφος. Κατά τη διάρκεια της φυλάκισής του αναδείχθηκε η καλή πλευρά του εαυτού του. Δραπέτευσε από τη φυλακή με απόφαση και βοήθεια του Κόμματος. Με τη συνδρομή του Κόμματος έφθασε στην ΕΣΣΔ όπου τον έστειλαν στην κομματική

10 Ωστόσο, και αυτή η πληροφορία δημιουργεί ερωτηματικά. Σύμφωνα με όσα αναφέρει ο Ελεφάντης, από το 1931 και μετά την επέμβαση της Διεθνούς δεν λειτουργούσε πια η παλιά ΚΕ, στην οποία δεν συμμετείχε ο Βαβούδης, αλλά υπήρχε μόνο το διορισμένο από τη Γ' Διεθνή Πολιτικό γραφείο, στο οποίο επίσης δεν συμμετείχε ο Βαβούδης. Κεντρική επιτροπή εκλέγεται ξανά τον Μάρτιο του 1934 κατά τη διάρκεια του Ε' Συνεδρίου (Ελεφάντης 1979: 386).

11 Πρόκειται επίσης για πρόσωπο που δεν τεκμηριώνεται πως συμμετείχε στην ΚΕ του ΚΚΕ (Ελεφάντης 1979: 386).

σχολή (ΚΥΗΜ3 – ΚΟΥΝΜΖ). Μετά από την κατάργηση του ΚΥΗΜ3, τον έστειλαν στη Διεθνή Λενινιστική Σχολή, στην οποία οι επιδόσεις του ήταν ικανοποιητικές. Μετά εστάλη στην Ισπανία όπου, σύμφωνα με τις αξιολογήσεις των συντρόφων του, τα πήγε καλά. Όταν επέστρεψε στην ΕΣΣΔ έμαθε οδήγηση. Ως οδηγός εργάζεται μέχρι τώρα. Είναι ικανός είτε για συνωμοτική δράση ως επικεφαλής μεσaiών στελεχών είτε ως εκτελεστικό όργανο (κομματικών αποφάσεων). Στη χώρα [εννοεί Ελλάδα] είναι γνώριμος των αστυνομικών αρχών. Καταδικάστηκε για 1,5-3 χρόνια. Στην πραγματικότητα εξέτισε την ποινή του σε 1,5-2 χρόνια¹². Είχε δεχτεί κομματική ποινή για πειθαρχικό παράπτωμα.» (ΡΓΑΣΠΙ Φ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ. 8 – Παράρτημα: έγγραφο 2). Η αξιολόγηση αυτή βασίζεται σε έκθεση του Σακαρέλου (Ζωγράφου), όπως αναφέρεται στον φάκελο των αρχείων της Κομιντέρν με ένδειξη Φ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ.8 (Παράρτημα: έγγραφο 2).¹³

Παρατηρούμε πως σε γενικές γραμμές οι αναφορές που φτάνουν για τη δράση του Βαβούδη, μέχρι το 1940, δείχνουν έναν συνεπή αγωνιστή που έχει δοκιμαστεί σε διάφορα καθήκοντα, έχει αποσπάσει ευμενή σχόλια αλλά έχει δεχτεί και ορισμένες κομματικές επιπλήξεις, οι οποίες, όμως, αφορούν τη δράση του την περίοδο 1929-1934, μια εποχή δύσκολη για το ΚΚΕ, με αντιφάσεις και εύκολη απόδοση κατηγοριών, και όχι το μετέπειτα διάστημα. Από αυτή τη σκοπιά, η θετική διαμορφωμένη άποψη που υπάρχει για αυτόν στην ΕΣΣΔ είναι πολύ πιθανό να λειτούργησε θετικά στις αναβαθμισμένες αποστολές που του ανατέθηκαν μερικά χρόνια αργότερα και σίγουρα δεν προiδεάζουν για το περιεχόμενο των κατηγοριών που μετά θάνατον θα του αποδοθούν.

5. Οι κατηγορίες

Αρχικά δεν υπήρξε καμία αμφισβήτηση από το ΚΚΕ ούτε για το ποιόν του Βαβούδη ούτε για τον θάνατό του. Αυτό φαίνεται από το γεγονός πως αμέσως μετά τον θάνατο του Βαβούδη, το μέλος του ΠΓ του ΚΚΕ, Β. Μπαρτζιώτας, σε άρθρο του που μεταδόθηκε από τον Ραδιοφωνικό σταθμό της Ελεύθερης Ελλάδας (ΡΣΕΕ) στις 17/11/1951 με τίτλο «Θα σας πνίξει το αίμα που χύνετε δολοφόνοι», στη σελ. 1 αναφέρει: «Ο δολοφόνος Ρέντης ομολογεί σήμερα κυνικά ότι πρωτοστάτησε στην εκτέλεση του εργάτη Νίκου Βαβούδη» (ΑΣΚΙ, Αρχείο ΡΣΕΕ, Το φροντιστήριο του Αγωνιστή 14, Φ3).

Ωστόσο, μερικούς μήνες μετά (25/7/1952) θα υπάρξει η απόφαση του ΠΓ του ΚΚΕ για τον Πλουμπίδη, η οποία θα τον χαρακτηρίσει ως «χαφιέ», «προβοκάτορα» και «προδότη», και εκεί θα γίνει μια διαφορετική αναφορά στον Βαβούδη: «Ο Πλουμπίδης πρόδωσε και παρέδωσε στην Ασφάλεια τον Ν. Βαβούδη και πρωτοστάτησε στο να περάσει (ο Βαβούδης) με το μέρος της και το ΓΕΣ» (ΚΚΕ 1995: 281). Εδώ για πρώτη φορά ο Βαβούδης θεωρείται πράκτορας.

¹² Κι αυτό είναι προβληματικό ως τεκμήριο. Οι ποινές που επιβάλλουν τα δικαστήρια είναι συγκεκριμένες όπως συγκεκριμένος είναι ο χρόνος που τελικά εκτίει ο καταδικασμένος.

¹³ Το συγκεκριμένο έγγραφο στα ελληνικά παρουσιάζεται για πρώτη φορά στο βιβλίο 1931-1944, Φάκελος Ελλάς. Τα αρχεία των Μυστικών Σοβιετικών Υπηρεσιών (βλ. Φάκελος Ελλάς 1993). Εδώ το παρουσιάζουμε σε δική μας μετάφραση. Για το πρωτότυπο, βλ. το δεύτερο έγγραφο του Παραρτήματος.

Μετά την ολοκλήρωση της δίκης Πλουμπίδη (3/8/1953) θα υπάρξει η επόμενη αναφορά στην υπόθεση Βαβούδη. Συγκεκριμένα στις 18 Αυγούστου 1953 ο ΡΣΣΕ θα μεταδώσει:

Σήμερα θα πρέπει να ξεσκεπασθή και μια άλλη σκηνοθεσία: Η αυτοκτονία του Βαβούδη. Ο Βαβούδης ήτο πράκτορας της ασφάλειας από το 1929. Τον είχε παραδώσει σε αυτήν ο Πλουμπίδης. Και από τότε δούλεψε δραστήρια σαν πράκτορας. Όταν έληξε ο εμφύλιος πόλεμος, ο Βαβούδης χρησιμοποιήθηκε για την οργάνωση μιας μεγάλης προβοκάτσιας εναντίον του ΚΚΕ. Οργάνωσε το δήθεν δίκτυο κατασκοπίας και τους ασυρμάτους. Η αυτοκτονία του που δεν του επέτρεψε να καταστρέψει δήθεν τα σήματα και τους δήθεν κώδικες είναι μια μεγάλη σκηνοθεσία. Ο Βαβούδης ζει. Οι αμερικάνοι τον φυγάδευσαν στην Αμερική όπου ζει και εισπράττει τα αργύρια της προδοσίας του (Αυγή 19/8/1953).

Τρεις παρατηρήσεις μπορούν να γίνουν εδώ: α) αποκτούν μεγαλύτερη έκταση οι κατηγορίες απέναντι στον Βαβούδη, β) για πρώτη φορά αμφισβητείται ευθέως το ίδιο το γεγονός του θανάτου του, και γ) υπονοείται πως η εγκατάσταση των ασυρμάτων ήταν πρωτοβουλία του Βαβούδη και όχι επιλογή του ΚΚΕ που υλοποίησε ο Βαβούδης.

Την ίδια δε μέρα (18/8/1953) σε εκπομπή του ΡΣΕΕ με τίτλο «Ανταπόκριση από την Αθήνα ύστερα από τη δίκη του προβοκάτορα Πλουμπίδη» αναφερόταν:

εμείς όμως, για πιο καλό φωτισμό του ζητήματος, αποτανθήκαμε στην καθοδήγηση της ΚΟΑ όπου πήραμε τούτη την απάντηση: [...] κυρίως στο διάστημα του εμφυλίου πολέμου, σκηνοθετήθηκαν και εκτελέσεις ακόμα προδοτών και πρακτόρων τους που χτύπησαν το λαϊκό κίνημα. Μα τους φυγάδευσαν με άλλο όνομα στην Αμερική ή στις αποικίες τους όπου τώρα ζουν την προδοσία τους. Υπάρχουν και περιπτώσεις που πράχτορές τους, τους παρουσίασαν και τους παρουσιάζουν για σκοτωμένους σε συγκρούσεις ή σε μάχες, ενώ αυτοί συνεχίζουν το χαφιεδικό τους έργο [...]. Σήμερα επιτρέπεται να ξεσκεπάσουμε μια τέτοια περίπτωση που παρουσιάζει και μια ορισμένη χαφιεδική 'πρωτοτυπία'. Πρόκειται για την υπόθεση Βαβούδη. Τον Βαβούδη το 1949 τον παρέδωσε στην Ασφάλεια ο Πλουμπίδης και η ασφάλεια τον έκανε πράκτορά της. Από τότε ο Βαβούδης δούλεψε για λογαριασμό της. Όταν τέλειωσε ο εμφύλιος πόλεμος και χρειάστηκε να σκαρωθεί και η όλη κατηγορία με τα κρησφύγετα της Καλλιθέας, τους «κώδικες» και τα «σήματα» που μέσα σε 36 ώρες δεν μπόρεσε να καταστρέψει ο Βαβούδης κ.λπ. κ.λπ. Η μόνη αλήθεια που πρέπει να μάθει σήμερα ο λαός είναι ότι η 'αυτοκτονία' του Βαβούδη είναι μια χοντροκομμένη φάρσα μαζί με όλα τα παρακλάδια της. Τον Βαβούδη τον φυγάδεψαν οι Αμερικάνοι στην Αμερική όπου ζει την προδοσία του κυρίως για-

τί θέλουν να καλύψουν τον Πλουμπίδη. Τώρα ίσως τον ξαναφέρουν στην Ελλάδα (ΑΣΚΙ, Αρχείο ΚΚΕ φ=28/2BN/6, σελ. 5-6).

Εδώ τα «αποδεικτικά» στοιχεία πληθαίνουν αφού γίνεται επίκληση και της μαρτυρίας της Κομματικής Οργάνωσης Αθήνας. Ωστόσο, στην πραγματικότητα πέρα από γενικόλογες καμία συγκεκριμένη απόδειξη δεν κατατίθεται, όχι μόνο για τους Πλουμπίδη-Βαβούδη αλλά και για τις περιπτώσεις άλλων δήθεν εκτελέσεων.

Δύο μέρες μετά, στις 20/8/1953, υπάρχει νέο σχόλιο από τον ΡΣΕΕ όπου στην προσπάθεια να εξηγηθεί η καταδικαστική απόφαση για τον Πλουμπίδη αναφέρεται: «Στο ερώτημα γιατί καταδικάσθη δόθηκε η απάντησις: Η σκηνοθεσία της αυτοκτονίας του προδότη Βαβούδη που ζη στην Αμερική, δείχνει ότι ο εχθρός σκηνοθετεί καταδικες, και εκτελέσεις ακόμα, για να καλύπτει τους πράκτορές του» (Αυγή 21/8/1953).

Στη συνέχεια, σε συνέντευξή του ο Ν. Ζαχαριάδης, η οποία δημοσιεύτηκε στην *Απογευματινή* στις 2/9/1953, υποστηρίζει: «Γιατί χρειάστηκαν τα πλαστοτηλεγραφήματα του Βαβούδη, που ο Πλουμπίδης τον παρέδωσε στην ασφάλεια για να παίξει το δικό της παιχνίδι; Τι σχέση μπορούν να έχουν με τη δημοκρατική πολιτική τέτοια τερατώδη «κόλλα» όπως η σκηνοθεσία της αυτοκτονίας του Βαβούδη που δεν πέθανε και καλοπερνά τη ζωή που του εξασφάλισαν για την προδοσία του οι Πιουριφόνι, Γιόστ και Τρίσκαλ».

Σε αυτή την κατεύθυνση, της συσχέτισης «χαφιεδοποίησης» με τη δίκη Πλουμπίδη, συνηγορεί και η μαρτυρία της στενής συνεργάτιδας του Βαβούδη στη χρήση των ασυρμάτων, Ρ. Λαζαρίδου. Σε ερώτηση του Σ. Κασιμάτη σχετικά με τις εκθέσεις που έγραψε η Λαζαρίδη για τον Βαβούδη προς το ΠΓ του ΚΚΕ όταν κατάφερε να φύγει από την Ελλάδα και να πάει στο Βουκουρέστι, αναφέρει:

Ναι, δυο φορές τα έγγραφα. Μία όταν πρωτοήρθα στη Ρουμανία¹⁴ και άλλη μία τον Αύγουστο του 1953 που μου το ζήτησε ο Κολιγιάννης. [...] Μου ζήτησε να γράψω την έκθεση που είχα γράψει στην αρχή [...] κάτω από το καινούρια δεδομένα τα οποία ήταν η ανακοίνωση του Πολιτικού Γραφείου ότι ο Βαβούδης δεν είχε εκτελεστεί, δεν είχε αυτοκτονήσει, αλλά απλούςτατα τον είχαν στείλει σε κάποια άλλη χώρα, έξω από την Ελλάδα, δηλαδή ότι δεν ήταν σκοτωμένος, ότι φυγαδεύτηκε. Μου ζήτησαν να γράψω ξανά την έκθεση για όσα ήξερα χωρίς να αναιρώ τίποτα από αυτά που είχα γράψει. Το μόνο που έγγραφα είναι ότι μου 'κανε εντύπωση πώς μπορούσε να παίζει τέτοιο θέατρο. Να παρουσιάζεται τόσο επαναστάτης και τόσο πιστός δοσμένος και να είναι πράκτορας. Ότι ναι, εντάξει, υπήρχανε κάποια πράγματα που δεν μπορείς να τα εξηγήσεις και τόσο απλά, αλλά να πω ότι ήταν πράκτορας δε μου 'ρχοταν να το πιστέψω (Κασιμάτης 1997: 488- 489).¹⁵

14 Το πλήρες τεκμήριο υπάρχει με τον αριθμό 73635 στο Αρχείο του ΚΚΕ (Δοκίμιο Ιστορίας 2011: 275). Το ζητήσαμε από το τμήμα Αρχείο της ΚΕ του ΚΚΕ χωρίς να πάρουμε απάντηση.

15 Στην πραγματικότητα, η πρώτη έκθεση της Λαζαρίδη με ημερομηνία 28/11/1952 αποτυπώνει μια πολύ θετική εικόνα για τον Βαβούδη: «Για τον Βαβ. είχαμε την καλύτερη εντύπωση. Ήταν ο πρώτος δάσκαλός μας και

Διαπιστώνουμε πως λόγω της δίκης και καταδίκης Πλουμπίδη υπήρχε μια ένταση των προσπαθειών, ακόμα και από τον Κολιγιάννη, ο οποίος στη συνέχεια θα εμφανιστεί ως βασικός εκπρόσωπος των αντιζαχαριαδικών, για να εδραιωθεί η πεποίθηση πως ο Πλουμπίδης, και κατά προέκταση και ο Βαβούδης, ήταν χαφιέδες. Τους λόγους θα τους εξετάσουμε στο τελευταίο τμήμα αυτού του άρθρου.

Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί πως ήταν τέτοια η εμμονή για τον «χαφιεδισμό» των Βαβούδη-Πλουμπίδη, ώστε αμέσως μετά την εκτέλεση του Πλουμπίδη σε εκπομπή του ΡΣΕΕ στις 15/8/1954 να αναφέρεται: «καλώς πληροφορημένοι κύκλοι της Αθήνας [...] λένε ότι ο Πλουμπίδης “εκτελέστηκε” τόσο όσο πριν από δύο χρόνια “αυτοκτόνησε” ο Βαβούδης. Η “εκτέλεση” του Πλουμπίδη χρειαζόταν στην ασφάλεια όσο και η “αυτοκτονία” του Βαβούδη» (ΑΣΚΙ, Αρχείο ΚΚΕ φ=28/2BN/6, σελ. 6).

Το ενδιαφέρον είναι πως, παρά την επιμονή του Ζαχαριάδη και του ΡΣΕΕ να φανεί πως ο Βαβούδης, καθώς και ο Πλουμπίδης, αποτελούσαν όργανα της ασφάλειας, το ΚΚΣΕ δεν ήταν διατεθειμένο να δεχτεί μια τέτοια ερμηνεία. Σε έγγραφο που υπάρχει στα αρχεία της Κομιντέρν με ημερομηνία 28/10/1953 αναφέρεται:

Το τελευταίο διάστημα, η ΚΕ του ΚΚΕ παρουσίασε υλικό στην ΚΕ του ΚΚΣΕ που χαρακτηρίζει τους Πλουμπίδη και Βαβούδη ως προβοκάτορες. Όπως υποστηρίζει η ΚΕ του ΚΚΕ, η προδοτική δράση των Πλουμπίδη και Βαβούδη αποκαλύφθηκε μετά τη σύλληψη και εκτέλεση από τους μοναρχοφασίστες, του ήρωα του ελληνικού λαού και μέλους της ΚΕ του ΚΚΕ Ν. Μπελογιάννη.

Η ΚΕ του ΚΚΕ, αν και εμφανίζει τον Πλουμπίδη και Βαβούδη ως προβοκάτορες, δεν παρουσιάζει έγκριτα στοιχεία που να στηρίζουν αυτή την κατηγορία. (Φ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ.1 – Παράρτημα: έγγραφο 3)

Εδώ, με κομματικά διπλωματικό τρόπο το ΚΚΣΕ απορρίπτει τις κατηγορίες, καθώς αφενός αφορούν στελέχη με πολύχρονη δράση στο κομμουνιστικό κίνημα και αφετέρου δεν προσκομίζεται κάποιο πραγματικά επιβαρυντικό στοιχείο.

6. Αποκατάσταση

Θα χρειαστεί να έρθει η περίοδος «αποσταλινοποίησης» και «αποζαχαριαδοποίησης» του ΚΚΕ για να τεθεί το θέμα Βαβούδη υπό νέο πρίσμα. Έτσι, η 7η ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ (18-24/2/1957) αποφάσισε να συσταθεί επιτροπή του Κόμματος η οποία να ασχοληθεί με την εξαγωγή πορίσματος για την υπόθεση Βαβούδη.

Στο *Πόρισμα εξέτασης της κομματικής υπόθεσης του Βαβούδη Νίκου του Στρατή*, που συνέταξε στις 30/11/1957 αυτή η επιτροπή, αναφέρεται πως:

τον αγαπούσαμε και τον εκτιμούσαμε πολύ. Κι αυτός μας είχε σα παιδιά του, μας έμαθε πολλά πράγματα, μας βοήθησε να διορθωνόμαστε από κάθε πλευρά, για να γίνουμε άξια παιδιά του πατέρα μας, καθώς έλεγε» (αναφέρεται στο Δοκίμιο Ιστορίας 2011: 275).

[έ]πειτα από τις εκπομπές του ΚΚΕ του ΡΣΕΕ [...] όπως ήταν επόμενο στο ΚΚΕ και στο λαό της Ελλάδας δημιουργήθηκε και παραμένει η εντύπωση ότι ο Ν. Βαβούδης πρόδωσε το κόμμα του και το κίνημα του λαού του. Γι' αυτό επιβάλλεται η εξέταση της περίπτωση του Ν. Βαβούδη, μια και στην 6η και στην 7η ολομέλεια διαπιστώθηκε και αποκαλύφθηκε ότι μέσα στο ανώμαλο καθεστώς που δημιούργησε η τότε καθοδήγηση του Κόμματος διαπράχθηκαν αδικίες σε βάρος μελών και στελεχών του Κόμματος, για να ελεγχθούν τα στοιχεία με βάση τα οποία ο Ν. Βαβούδης χαρακτηρίστηκε προδότης και αν για το βαρύ χαρακτηρισμό υπάρχει απόφαση κομματικού οργάνου. (ΑΣΚΙ, Αρχείο ΚΚΕ φ=28/2ΒΝ/6, σελ. 1)

Το συμπέρασμα στο οποίο θα καταλήξει η έκθεση ύστερα από την εξέταση των σχετικών δημοσιευμάτων του αστικού Τύπου αλλά και των τοποθετήσεων του ΡΣΕΕ και του Ν. Ζαχαριάδη είναι καταπέλτης για την τότε ηγεσία του ΚΚΕ. Το σκεπτικό που υιοθετείται αναφέρει:

Οι «ανταποκρίσεις» από την Αθήνα και οι «γνώμες της ΚΟΑ» ήταν πλαστά κατασκευάσματα που μαγειρεύονταν στο μηχανισμό του ΡΣΕΕ έπειτα από εντολές των Ν. Ζαχαριάδη και Β. Μπαρτζιώτα (στο πόρισμα για την υπόθεση Ν. Πλουμπιδη σελ. 29, με ντοκουμέντα αποδειχνεται η πλαστότητα τέτοιων ανταποκρίσεων από την «Αθήνα» κ.λπ.) [...] κανένα στοιχείο δεν υπήρχε όχι μόνο να αποδείχνει μια τέτοια βαρεία κατηγορία αλλά και να γεννά απλές υποψίες σε βάρος του Ν. Βαβούδη [...]. Πρόκειται για μια αυθαίρετη συκοφαντία τελείως ξεκάρφωτη που σκαρώθηκε σκόπιμα [...]. Η έρευνα που έγινε αποδειχνει ότι: για τον Ν. Βαβούδη που σαν στέλεχος του ΚΚΕ έδωσε όλες του τις ικανότητες και δυνάμεις του στην παράνομη δουλειά στην Ελλάδα και που στην εκπλήρωση του καθήκοντός του θυσιάσε και την ίδια του τη ζωή, δεν ασχολήθηκε κανένα κομματικό όργανο, καμία εξέταση δεν έγινε γύρω από το τραγικό μα και ηρωικό του τέλος, καμία απόφαση του Κόμματος δεν υπάρχει σχετικά με τη δράση και την αυτοκτονία του Ν. Βαβούδη.¹⁶ Όσα ο Ν. Ζαχαριάδης είτε και όσα ο ΡΣΕΕ με εντολή του μετέδωσε σε βάρος της μνήμης του Ν. Βαβούδη δεν στηρίζονται σε καμία κομματική απόφαση. (ΑΣΚΙ, Αρχείο ΚΚΕ φ=28/2ΒΝ/6, σελ. 7-8)

Βάση του παραπάνω η επιτροπή καταλήγει στα ακόλουθα συμπεράσματα:

1. Ο Ν. Ζαχαριάδης με τους συνεργάτες του εξαπάτησαν το Κόμμα και το λαό αποδίδοντας στον Ν. Βαβούδη την κατηγορία του προδότη που σε συνεργασία με τις αρχές του κράτους της Αθήνας «σκηνοθέτησε» την αυτοκτονία του κ.λπ.

16 Είδαμε ότι αυτό δεν είναι σωστό, υπάρχει η απόφαση του ΠΓ της 25/7/1952.

2. Η κατηγορία του «προδότη» που αποδόθηκε σε βάρος του Ν. Βαβούδη με όσα ο Ν. Ζαχαριάδης [...] είπε [...] και με όσα [...] μετέδωσε ο ΡΣΕΕ δεν στηρίζονται σε κανένα στοιχείο. Δεν υπάρχει κομματική απόφαση που να δίνει δικαίωμα για τέτοιο χαρακτηρισμό σε βάρος του Ν. Βαβούδη. Πρόκειται για αυθαίρετη συκοφαντία και βρισιά για έναν αγωνιστή που ολόκληρα χρόνια διέθεσε όλες ικανότητες είχε στην εξυπηρέτηση των σκοπών του ΚΚΕ και των συμφερόντων του λαού της Ελλάδας, και που στην εκπλήρωση του κομματικού του καθήκοντος έδωσε και την ίδια τη ζωή του.
3. Η διαστρέβλωση της αλήθειας σχετικά με την αυτοκτονία του Ν. Βαβούδη και οι μέθοδες που χρησιμοποιήθηκαν για την εξαπάτηση του Κόμματος και του λαού έφεραν σύγχυση στο Κόμμα γενικά και ιδιαίτερα σε όσους δούλευαν σε παράνομη δουλειά στην Ελλάδα και κατέβασαν το κύρος του Κόμματος στον λαό της Αθήνας.
4. Η τότε καθοδήγηση του Κόμματος (γραμματεία του ΠΓ) καταχράστηκε την εξουσία που της είχε δοθεί από το Κόμμα και χρησιμοποίησε τον ραδιοφωνικό σταθμό που είχε στη διάθεσή της για συνειδητή εξαπάτηση του Κόμματος και του λαού και για εξυπηρέτηση ιδιοτελών σκοπών.
5. Ευθύνη για την κατασυκοφάντηση του Ν. Βαβούδη και την κηλίδωση της μνήμης του με την αυθαίρετη κατηγορία του προδότη, φέρνει ολόκληρο το ΠΓ γιατί ανέχτηκε να δοθεί τέτοιος βαρύς χαρακτηρισμός χωρίς κομματική απόφαση. Ξεχωριστή όμως ευθύνη φέρνει ο Ν. Ζαχαριάδης που συνέλαβε την ιδέα και έβαλε πρώτος σε ενέργεια την άτιμη αυτή πράξη της κηλίδωσης μνήμης ενός τιμημένου νεκρού, καθώς και οι άμεσοι συνεργάτες του που αποτελούσαν την αντικομματική του κλίκα: Β. Μπαρτζιώτας, Γιώργης Βοντίσιος (Γούσιας) και Δ. Βλαντάς. (ΑΣΚΙ, Αρχείο ΚΚΕ φ=28/2BN/6, σελ. 8-9)

Και υιοθετούνται οι ακόλουθες προτάσεις αποκατάστασης:

1. Να αποκατασταθεί στο Κόμμα και στον λαό η μνήμη του αγωνιστή Ν. Βαβούδη που πρόστυχα συκοφαντήθηκε και κηλιδώθηκε από πορωμένους ανθρώπους που καταχράστηκαν την κομματική εξουσία. Η αποκατάσταση της μνήμης να γίνει: α) με δημοσίευση στο περιοδικό *Νέος Κόσμος* της σχετικής απόφασης της ΚΕ του ΚΚΕ, β) με δημοσίευση στο περιοδικό του Κόμματος *Νέος Κόσμος* ειδικού άρθρου με τα βιογραφικά στοιχεία και την κομματική δράση του Ν. Βαβούδη καθώς και τη θυσία της ζωής του στην εκπλήρωση του κομματικού του καθήκοντος.
2. Να παρθούν κομματικά μέτρα για τους υπεύθυνους της σκόπιμης συκοφάντησης και κηλίδωσης της μνήμης του κομμουνιστή Ν. Βαβούδη: Β. Μπαρτζιώτας, Γιώργης Βοντίσιου (Γούσια), Δ. Βλαντά που αποτελούσαν την κλίκα του Ζαχαριάδη και κάνοντας κατάχρηση της εμπιστευμένης σε αυτούς κομματικής εξουσίας, τον βοήθησαν στην εγκληματική αυτή πράξη [...].

3. Η ειδική επιτροπή που εξετάζει (σύμφωνα με απόφαση της 7ης ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ, Φλεβάρης 1957) τη δράση του Ν. Ζαχαριάδη μέσα στο Κόμμα, να μελετήσει και διαπιστώσει ποιους άλλους βαθύτερους ανομόλογους ως τα τώρα σκοπούς επιδίωξε να εξυπηρετήσει με την κατασυκοφάντηση του Ν. Βαβούδη ο Ν. Ζαχαριάδης που είναι ο εμπνευστής της ατιμωτικής αυτής πράξης και φέρνει την πρώτη ευθύνη (ΑΣΚΙ, Αρχείο ΚΚΕ φ=28/2BN/6, σελ. 9).

Την έκθεση υπογράφουν οι Η. Ρούνης, Α. Βουρδουνάς, Θ. Γκουζέλος, Γ. Βαλαχάς, Δ. Τσακίρης, Μ. Βατουσιανός και Δ. Κωτούζας.

Στη βάση της απόφασης αυτής της επιτροπής, το ΠΓ του ΚΚΕ διαμόρφωσε σχέδιο εισήγησης προς την 8η ολομέλεια της ΚΕ, που πραγματοποιήθηκε στο διάστημα 5-10/1/1958, στην οποία αναφερόταν:

Όλη η ιστορία του Νίκου Βαβούδη και όλα τα στοιχεία επιβεβαιώνουν ότι ο Βαβούδης ήταν από τους πιο αφοσιωμένους και τους πιο ριψοκίνδυνους, άτρομους αγωνιστές. Τη ζωή του τη διακινδύνευσε πάρα πολλές φορές και πάντοτε με την ψυχραιμία και τη σεμνότητα που διακρίνει τους ήρωες [...]. Η VIII Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ αποκαθιστά την κομματική τιμή του Νίκου Βαβούδη, που οι εχθροί του ΚΚΕ προσπάθησαν να συκοφαντήσουν (αναφέρεται στο *Δοκίμιο Ιστορίας* 2011: 276).¹⁷

Ωστόσο, στα πρακτικά της 8ης αλλά και της 9ης ολομέλειας (5-8/8/1958) δεν υπάρχει σχετική συζήτηση για την υπόθεση Βαβούδη.

Παρότι δεν πάρθηκε απόφαση από την ΚΕ, ωστόσο, το πόρισμα της Επιτροπής, αλλά και το προσχέδιο του ΠΓ, μάλλον θεωρήθηκαν ως μια οιονεί αποκατάσταση και έτσι το 1962 ο Π. Δημητρίου, μέλος του ΠΓ του ΚΚΕ, σε άρθρο του στον *Νέο Κόσμο* (τ. 3, Μάρτιος 1962), με τίτλο «Για την προσωπολατρεία στο ΚΚΕ και η πάλη για την εξάλειψη των συνεπειών της» αναφέρει: «[η] ΚΕ [...] αποκατέστησε τη μνήμη των συντρόφων Γ. Σιάντου, Ν. Πλουμπίδη, Κ Καραγιώργη, Ν. Βαβούδη, Άρη Βελουχιώτη, Γ. Γιαννούλη, Γ. Γεωργιάδη κ.ά. ενάντια στους οποίους ο Ζαχαριάδης και η ομάδα του είχαν απευθύνει εντελώς αβάσιμες βαρύτατες κατηγορίες» (Δημητρίου 1962: 19).

Όμως, αυτή η έμμεση αποκατάσταση δεν ήταν «κανονική» αποκατάσταση σύμφωνα με τις πρακτικές του κομμουνιστικού κινήματος – τόσο για λόγους ουσίας (μια έμμεση αναφορά σε μια φράση στο κομματικό έντυπο που δεν κυκλοφορούσε στην Ελλάδα, δεν μπορούσε να έχει ευρεία γνωστοποίηση) όσο και για λόγους τύπου (οι «κανονικές» αποκαταστάσεις γίνονται με συγκεκριμένες αποφάσεις συγκεκριμένων κομματικών οργάνων).

Τελικά, και με το πέρασμα σχεδόν 50 χρόνων από τη δημοσίευση του άρθρου του Δημητρίου, το ΚΚΕ αποφάσισε την αποκατάσταση του Ν. Βαβούδη. Σε

17 Το πλήρες τεκμήριο υπάρχει με τον αριθμό 115906 στο Αρχείο του ΚΚΕ (*Δοκίμιο Ιστορίας* 2011: 276). Το ζήτησαμε από το τμήμα Αρχείο της ΚΕ του ΚΚΕ χωρίς να πάρουμε απάντηση.

σχετικό κείμενο που δημοσιεύτηκε στον *Ριζοσπάστη* της 2/11/2011 αναφέρεται μεταξύ άλλων:

Η κατηγορία κατά του Ν. Βαβούδη δεν τεκμηριώνεται σε αποφάσεις ή άλλα κομματικά ντοκουμέντα [...]. Στη διαμόρφωση λαθεμένης εκτίμησης για τον Ν. Βαβούδη – καθώς και για άλλα στελέχη του Κόμματος που δούλευαν στον παράνομο μηχανισμό – εκτός από λαθεμένες εκτιμήσεις για γεγονότα συνέβαλαν και γνώμες στελεχών του Κόμματος που βρίσκονταν στην Ελλάδα. Μετά την 6η Ολομέλεια της ΚΕ και την καθαίρεση του Ν. Ζαχαριάδη, η λαθεμένη εκτίμηση του ΠΓ για τον Ν. Βαβούδη αποδόθηκε στο λεγόμενο «ανώμαλο εσωκομματικό καθεστώς», στην «έξαλλη πολιτική» της ηγεσίας του ΚΚΕ. Η πραγματικότητα όμως είναι ότι η λαθεμένη εκτίμηση για τον Νίκο Βαβούδη διαμορφώθηκε μέσα σε ένα κλίμα όπου:

- Η αντιπαράθεση με τον ταξικό εχθρό ειδικά σε συνθήκες βαθιάς παρανομίας, η πείρα από προσπάθειες διείσδυσης του ταξικού αντιπάλου σε κρίκους της οργανωτικής δομής του ΚΚΕ, απαιτούσε αίσθημα αυξημένης επαγρύπνησης και περιφρούρησης από τα στελέχη του Κόμματος.
- Η διαπάλη στο διεθνές κομμουνιστικό κίνημα με ομορτουριστικές τάσεις συνδέθηκε και με προσπάθειες ανάπτυξης αντεπαναστατικής δραστηριότητας από δυνάμεις του ιμπεριαλισμού, γεγονός που ενισχύθηκε από τον ρόλο και τη στάση του Τίτο και της γιουγκοσλαβικής ηγεσίας.
- Η πολιτική καχυποψία τροφοδοτούνταν και από προβοκατόρικες φήμες που διέδιδε η ίδια η Ασφάλεια και κατασκευασμένα σενάρια, με σκοπό να σπείρει σύγχυση και αμφιβολίες για στελέχη του Κόμματος. Αυτό το κλίμα επιδεινώθηκε από το γεγονός ότι η Ασφάλεια δεν έδωσε τη σορό του Νίκου Βαβούδη ούτε έγινε γνωστό το μέρος της ταφής του.

Το ΚΚΕ καταλήγει πως, παρά τις διάφορες κομματικές ενέργειες που έτειναν στην αποκατάσταση (και τις οποίες εμείς παρουσιάσαμε στο παρόν άρθρο),

[...] δεν υπήρξε επίσημη αποκατάσταση του Ν. Βαβούδη και η απαράδεκτη εκκρεμότητα παρέμεινε επί δεκαετίες. Η Πανελλαδική Συνδιάσκεψη αναγνωρίζει την ηρωική ιστορία του Ν. Βαβούδη στο ΚΚΕ και στο διεθνές κομμουνιστικό κίνημα και αποφασίζει την πλήρη αποκατάστασή του.

7. Συζήτηση

Κατ' αρχάς, πριν περάσουμε στη διατύπωση ορισμένων συμπερασμάτων γύρω από την υπόθεση Βαβούδη, κρίνουμε σημαντικό, με αφορμή αυτή, να κά-

νουμε ένα μεθοδολογικό σχόλιο που αφορά την εγκυρότητα των αρχείων, ειδικά αν το περιεχόμενό τους προέρχεται από προσωπικές μαρτυρίες, καταθέσεις κ.λπ. – πόσο μάλλον όταν αποτελεί μετάφρασή τους από τα ελληνικά στα ρωσικά (αλλά και το αντίστροφο). Στην περίπτωση αποφάσεων συλλογικών οργάνων, αποτυπώνεται η συγκυρία, οι συγκεκριμένοι συσχετισμοί δύναμης, το πνεύμα της εποχής. Δεν χωρά όμως αμφισβήτηση σχετικά με το περιεχόμενό τους. Αντίθετα, στις προσωπικές μαρτυρίες υπεισέρχεται το υποκειμενικό φίλτρο, οι προτιμήσεις, ενίοτε και η ψυχολογική διάθεση του μάρτυρα, ενώ είναι και πολύ πιθανό να υπάρχουν λάθη μνήμης, παρανοήσεις, ενθύμηση τμήματος της πραγματικότητας κ.λπ. Στην περίπτωση Βαβούδη, αυτό φαίνεται όταν αναγορεύεται σε μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ ή/και της διοίκησης της (Ενωτικής) ΓΣΕΕ.

Από εκεί και πέρα, επικεντρώνοντας στην υπόθεση Βαβούδη, ένα πρώτο συμπέρασμα που προκύπτει από τη χρήση των αρχειακών πηγών είναι πως ο Βαβούδης ήταν τέκνο, θύτης και ταυτόχρονα θύμα της εποχής του. Στην πραγματικότητα, η απόδοση της ρετσινιάς του «χαφιέ» στον Βαβούδη, αλλά και στον Πλουμπίδη, δεν αποτελεί παρά την τραγική κατάληξη μιας μεγάλης σειράς αλληλοκατηγοριών που ξεκίνησαν από τη μεταξική δικτατορία και έφτασαν μέχρι την 6η ολομέλεια του '56. Το ερώτημα αν ήταν ο Σιάντος πράκτορας της Ιντέλιτζεντ Σέρβις, όπως μετά θάνατον τον κατηγορήσε το ΚΚΕ το 1950, θα έχει ως απόληξή του το ερώτημα για το αν ο ίδιος ο Ζαχαριάδης ήταν πράκτορας, και πώς γλίτωσε σώος και αβλαβής από το Νταχάου. Στο ενδιάμεσο είχαν αποκληθεί πράκτορες ή είχαν εγερθεί σοβαρές κατηγορίες για τους Παρτσαλίδη, Καραγιώργη, Χατζηβασιλείου, Βαφειάδη. Αν σε όλα αυτά συμπληρώσουμε το γενικό πολιτικό πλαίσιο της ήττας, του μη καταλογισμού πολιτικών ευθυνών για τη γραμμή που ακολουθήθηκε, το πραγματικό γεγονός της διείσδυσης της ασφάλειας στο εναπομείναν τμήμα του ΚΚΕ στην Ελλάδα, τότε μπορούμε να κατανοήσουμε πως το θέμα της «πρακτορολογίας» δεν αφορούσε μόνο τους προαναφερόμενους αλλά και πλήθος άλλων στελεχών και απλών μελών του ΚΚΕ που μέσα στο κλίμα της ήττας και της ανασφάλειας αποκαλούνταν «πράκτορες» από τους μέχρι τότε συντρόφους τους. Και για τη διαμόρφωση αυτού του κλίματος ευθύνες είχαν σίγουρα όλοι οι εμπλεκόμενοι και όχι μόνο η Ζαχαριαδική ηγεσία: Ο Βαφειάδης είχε κατηγορήσει τον Ζαχαριάδη ως χαφιέ. Το ίδιο πίστευε για τον Πλουμπίδη ο Κασιμάτης, ενώ η Ε. Παππά θεωρούσε μέχρι το τέλος της ζωής της χαφιέ τον Βαβούδη.

Κατά τη γνώμη μας, αυτή η εύκολη εκτόξευση βαριών χαρακτηρισμών οφειλόταν σε τρεις λόγους. Ο ένας είχε να κάνει με τη στρατηγικού χαρακτήρα ήττα και τη βολική προσπάθεια ανεύρεσης πρακτόρων στους οποίους οφειλόταν αυτή η ήττα. Ο δεύτερος συνδέεται με το πραγματικό γεγονός της διείσδυσης της ασφάλειας στους κόλπους του ΚΚΕ. Δεν πρέπει να ξεχνάμε τον πλαστό *Ριζοσπάστη* που τύπωσε ο Μανιαδάκης επί Μεταξά, την περίπτωση Τυρίμου που από βουλευτής του ΚΚΕ έγινε συνεργάτης του μεταξικού καθεστώτος, αυτή του Σταυρίδη, πρώην Γ.Γ. του ΚΚΕ που μετεξελίχθηκε σε σύμβουλο του Σ. Γκίκα, αρχηγού για ένα διάστημα του ΙΔΕΑ, ακόμα και του Μουτσόγιαννη που μπορεί να σκότωσε τον Χρήστο Λαδά, αλλά κατόρθωσε να μην εκτελεστεί λόγω των ομολογιών στις οποίες πρόεβη στην Ασφάλεια. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Βαβούδης ήταν θύμα της γενικότερης συγκυρίας. Ο τρίτος είχε να κάνει με τη γενικότερη κατάσταση του διεθνούς

κομμουνιστικού κινήματος και τις κομματικές εκκαθαρίσεις που λάμβαναν χώρα σε διάφορα ΚΚ είτε για φιλοτιτοϊσμό είτε για αντιτιτοϊσμό (με χαρακτηριστικά παραδείγματα το ΚΚ Γιουγκοσλαβίας, το ΚΚ Βουλγαρίας, το ΚΚ Ρουμανίας και το ΚΚ Τσεχοσλαβίας).

Μέσα σε αυτό το ιστορικό (ελληνικό και διεθνές) πλαίσιο, η αποκατάσταση του Βαβούδη από το ΚΚΕ περνάει από πολλές φάσεις και δυσκολίες. Η πρώτη φάση είναι αυτή αμέσως μετά την επικράτηση των «αντιζαχαριαδικών», όταν στην προσπάθεια να νομιμοποιηθεί η νέα κατάσταση επιστρατεύεται, μεταξύ άλλων, και η υπόθεση Βαβούδη. Γι' αυτό, μετά την 7η ολομέλεια συγκροτείται η σχετική επιτροπή διερεύνησης και σε μερικούς μήνες βγάζει το, απαλλακτικό για τον Βαβούδη, πόρισμά της. Πόρισμα που αποδίδει βαρύτατες ευθύνες στους Ζαχαριάδη, Γούσια, Βλαντά, Μπαρτζώκα, δηλαδή σε αυτούς ακριβώς τους οποίους καταδικάσε και η 7η ολομέλεια για τη συνολική τους δράση μέσα στο ΚΚΕ. Θα μπορούσε μάλιστα να υποστηριχθεί πως υπήρξε μια *σπουδή* για να βγει το πόρισμα ώστε να επιβαρυνθεί ακόμα περισσότερο η θέση αυτών των τεσσάρων. Μια σπουδή που φαίνεται από το γεγονός της ύπαρξης δύο πραγματολογικών λαθών: τη λανθασμένη αναφορά σε μη απόφαση κομματικού οργάνου, ενώ υπάρχει η απόφαση του ΠΓ, και την παραπομπή σε συνέντευξη του Νίκου Ζαχαριάδη στην *Ακρόπολη* της 12/8/1953, ενώ η συνέντευξη είχε δημοσιευτεί στην *Απογευματινή* της 2/9/1953.¹⁸ Κι αυτό είναι, κατά τη γνώμη μας, το ουσιαστικό στοιχείο. Ο Βαβούδης και οι αναμφίβολες αδικίες που έγιναν σε αυτόν, αποτελούν *αφορμή* για τη δικαιολόγηση της καθάρσεως της προηγούμενης ηγεσίας, παρότι στη συγκεκριμένη περίπτωση ευθύνες είχε, σύμφωνα με τη Λαζαρίδου, και ο Κολιγιάννης. Γι' αυτό, από τη στιγμή που βγαίνει το πόρισμα η δημοσιοποίηση του περιεχομένου του είναι περιορισμένη. Συγγράφεται μεν από το ΠΓ μια σχετική αναφορά για απόφαση στην 8η ολομέλεια αλλά αυτό τελικά δεν προχωρά και θα χρειαστεί το άρθρο του Δημητρίου, τέσσερα χρόνια αργότερα, για να φανεί πως με ένα ιδιόμορφο τρόπο είχε αποκατασταθεί ο Βαβούδης. Στους λόγους που δεν προχώρησε τότε το ΚΚΕ σε τυπική αποκατάσταση θεωρούμε πως θα πρέπει να προστεθούν αφενός η ανάδειξη άλλων προτεραιοτήτων της περιόδου (κατάργηση των παράνομων οργανώσεων στην Ελλάδα, ανάδειξη της ΕΔΑ σε αξιωματική αντιπολίτευση) και αφετέρου ο απόηχος μιας δυσπιστίας απέναντι σε διάφορα στελέχη που στο παρελθόν είχαν καταδικαστεί από το Κόμμα, στη συνέχεια είχε φανεί το άδικο των κατηγοριών, αλλά ο χρόνος δεν επέτρεπε την πλήρη αποκατάσταση τους. Ειδικά δε για την περίπτωση του Βαβούδη, σημαντικό ρόλο έπαιξε, όπως σωστά επισημαίνει η απόφαση του ΚΚΕ το 2011, η μη ανακοίνωση από την ασφάλεια του σημείου του τάφου του (εκτιμάμε λόγω του φόβου εκδήλωσης επεισοδίων).

Η επίσημη αποκατάσταση από το ΚΚΕ, η οποία έγινε πια πολύ καθυστερημένα αφού έχουν προηγηθεί οι αποκαταστάσεις όλων σχεδόν των βασικών πρωταγωνιστών της περιόδου, ερμηνεύει την καταδίκη του Βαβούδη μέσω της ανάγκης επαγρύπνησης του Κόμματος σε δύσκολες συνθήκες, τη χρήση αντεπαναστατικών δυνάμεων από τον Ιμπεριαλισμό (με προεξάρχοντα τον ρόλο του Τίτο), και τις

18 Για το πραγματολογικό λάθος, βλ. τη σελ. 5 της σχετικής έκθεσης όπου αναφέρεται: «ο Ν. Ζαχαριάδης σε «συνέντευξή του» που είχε με τον ανταποκριτή της εφημερίδας *Ακρόπολις*, Σόλωνια Γρηγοριάδη στις 12/8/1953».

διαρροές σπίλωσης που έκανε η ασφάλεια σε συνδυασμό με τη μη αποκάλυψη της τοποθεσίας του τάφου.

Κατά τη γνώμη μας, αυτή η ερμηνεία, παρά τις πλευρές της πραγματικότητας που παρουσιάζει (π.χ. το θέμα του τάφου ή ο ρόλος της ασφάλειας), αδυνατεί να δει τον πυρήνα της υπόθεσης και τις αντίστοιχες προεκτάσεις του. Διότι το θέμα δεν είναι ούτε η δράση του ιμπεριαλισμού ούτε οι πρακτικές της ασφάλειας. Πάντα τέτοιες ήταν και θα είναι οι στάσεις των αστικών και ιμπεριαλιστικών δυνάμεων απέναντι στην εργατική τάξη και τα κόμματά της. Στην ταξική πάλη, η κάθε πλευρά χρησιμοποιεί τα μέσα που έχει στη διάθεσή της και προκρίνει, ώστε να κατισχύσει του αντιπάλου. Κατά συνέπεια η στάση του ΚΚΕ απέναντι στον Βαβούδη δεν μπορεί να δικαιολογηθεί με τέτοιο τρόπο.

Αντίθετα, η προσέγγιση θα πρέπει να ρίξει το βάρος της στο σύνολο των συνεπειών που είχε η συντριπτική ήττα του ΔΣΕ. Στη μετατόπιση των ευθυνών σε συγκεκριμένα πρόσωπα ήδη αναφερθήκαμε, αλλά είναι ακόμα και η παράκαμψη των ευθυνών που είχε π.χ. η ΕΣΣΔ, αλλά και η υποβάθμιση των αντιρρήσεων που υπήρχαν από τις κομματικές οργανώσεις της Αθήνας για το πέρασμα σε ένοπλο αγώνα. Είναι επίσης η χαοτική πραγματικότητα που επέφερε στον παράνομο μηχανισμό το αποτέλεσμα της ήττας. Ο Βαβούδης κατηγορεί συχνά συντρόφους του για απερίσκεπτες συμπεριφορές, και ενίοτε με πειστική επιχειρηματολογία, αλλά αυτό ισχύει και για τον ίδιο. Γιατί δεν δικαιολογείται από ένα τόσο έμπειρο στέλεχος να μην έχει επεξεργαστεί ένα σχέδιο διαχείρισης της κατάστασης σε περίπτωση που γινόταν χτύπημα στον μηχανισμό του. Ούτε εξηγείται γιατί είχε αφήσει τόσα έγγραφα στην κρύπτη της Καλλιθέας, τα οποία άρχισε να καταστρέφει κάτω από την απειλή της βίαιης εισόδου της αστυνομίας. Ούτε γίνεται κατανοητό το γεγονός πως φοβούμενος συλλήψεις απέσυρε τη Λαζαρίδη αλλά δεν προχώρησε σε κάτι αντίστοιχο για τους υπόλοιπους συνεργάτες του. Κι όλα αυτά τα αναφέρουμε τελείως ενδεικτικά.

Εν κατακλείδι η όλη δραματική ιστορία του Βαβούδη, και όχι μόνο –χαρακτηριστικά είναι ακόμη τα παραδείγματα του Βελουχιώτη και του Πλουμπίδη– αποτελεί δείκτη των άσχημων ατραπών στις οποίες μπορεί να οδηγηθεί το κομμουνιστικό κίνημα. Χωρίς όμως αυτό να συνιστά και δικαιολογία για τις άδικες κατηγορίες που κηλίδωσαν για πολλά χρόνια τη μνήμη αυτού του αγωνιστή.

8. Μεθοδολογικές γενικεύσεις

Λαμβάνοντας υπόψη το ιστορικό υλικό που παρατέθηκε και την ανάλυση που προηγήθηκε μπορούμε να καταλήξουμε σε δύο μεθοδολογικά συμπεράσματα με πιο αφαιρετικό περιεχόμενο που πηγαινούν πολύ πιο πέρα από την υπόθεση Βαβούδη.

Το πρώτο είναι πως η χρήση διεργασιών απόδοσης κατηγοριών για «πράκτορες» ή «προδότες» αλλά και η χρήση διεργασιών «αποκατάστασης» προσώπων ή μηχανισμών που κατηγορήθηκαν ως τέτοιοι, μπορεί να ιδωθεί ως μέρος μιας συνολικότερης «κουλτούρας» διαχείρισης και διευθέτησης κρίσιμων ζητημάτων για το κομμουνιστικό κίνημα της περιόδου. Για να απαντήσει κανείς στο ερώτημα γιατί επιλέχθηκαν αυτές οι πρακτικές, θα πρέπει να αναζητήσει ερμηνευτικά και αξιολο-

γικά εργαλεία στον τρόπο με τον οποίο διαμορφώθηκε η πρόσληψη και η αντίληψη των γεγονότων από τους ίδιους τους πρωταγωνιστές (πρόσωπα, οργανώσεις, μηχανισμούς κ.λπ.). Πώς, για παράδειγμα, προσεγγίζουν και κατανοούν συμβάντα που βιώνουν σε σχέση με τους κινδύνους που διέτρεχαν, τους στόχους και την ταυτότητα της πολιτικής συλλογικότητας στην οποία μετείχαν, την εννοιολόγηση της επαναστατικής δράσης έτσι όπως αυτή γίνεται κατανοητή τόσο σε σχέση με τις τοπικές ιδιαιτερότητες (π.χ. συνθήκες παρανομίας) όσο και σε σχέση με το διεθνές κομμουνιστικό κίνημα; Τέτοια και πολλά άλλα ερωτήματα ανακύπτουν μέσα από το εγχείρημα κατανόησης της δράσης ανθρώπων όπως ο Βαβούδης και της ένταξης αυτής της δράσης στη μεγάλη εικόνα της ιστορικής συγκυρίας μέσα στην οποία κινητοποιήθηκαν. Οι απαντήσεις είναι δόκιμο να αναζητηθούν σε πεδία όπως τα παραπάνω και όχι σε ύστερες ερμηνείες οι οποίες κουβαλούν την «επιρροή» της γνώσης του ιστορικού αποτελέσματος.

Το δεύτερο αφορά τη δυσκολία διαχείρισης της εσωκομματικής δημοκρατίας από τα κομμουνιστικά κόμματα, τα οποία ρέπουν σε μια συγκεκριμένη εκδοχή του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού, σύμφωνα με την οποία η διατύπωση αντίθετης άποψης (είτε, το πιο συχνό, κατά της ηγεσίας είτε υπέρ) θεωρούνταν ένδειξη (αν όχι τεκμήριο) ενοχής, προσχώρησης στο στρατόπεδο του εχθρού, εκμαυλισμός κλπ. Η αδυναμία διαμόρφωσης ενός διαφορετικού μοντέλου επίλυσης των εσωκομματικών διαφωνιών, ειδικά για τα ΚΚ που ασκούσαν πολιτική εξουσία, θα δραματίσει σημαντικό ρόλο για το περιεχόμενο, αλλά και για τα όρια, του λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού».

Βιβλιογραφία

1. Αρχειακό Υλικό

ΚΟΜΙΝΤΕΡΝ, Ρωσικό Κρατικό Αρχείο Κοινωνικής και Πολιτικής Ιστορίας – Μόσχα, ΡΓΑΣΠΙ Φ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ. 16-19

ΚΟΜΙΝΤΕΡΝ, Ρωσικό Κρατικό Αρχείο Κοινωνικής και Πολιτικής Ιστορίας – Μόσχα, ΡΓΑΣΠΙ Φ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ.1

ΚΟΜΙΝΤΕΡΝ, Ρωσικό Κρατικό Αρχείο Κοινωνικής και Πολιτικής Ιστορίας – Μόσχα, Φ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ.8

ΑΣΚΙ, Αρχείο ΚΚΕ, Ατομικοί Φάκελοι, Φ=28/2ΒΝ/6, Πόρισμα εξέτασης της κομματικής υπόθεσης του Βαβούδη Νίκου του Στρατή, 30/11/1957.

2. Λοιπή βιβλιογραφία

Δημητρίου Π. 1962. «Για την προσωπολατρεία στο ΚΚΕ και η πάλη για την εξάλειψη των συνεπειών της», *Νέος Κόσμος* 3: 9-24.

Δοκίμιο Ιστορίας 2011. *Δοκίμιο Ιστορίας του ΚΚΕ 1949-1968*, Β' τόμος, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή.

Ελεφάντης Α. 1979. *Η Επαγγελία της αδύνατης Επανάστασης. ΚΚΕ και αστισμός στον μεσοπόλεμο*, Αθήνα: Θεμέλιο.

Κασιμάτης Σ. 1997. *Οι παράνομοι. Άνθρωποι και ντοκουμέντα*, Αθήνα: Φιλίστωρ.

ΚΚΕ 1995. *Επίσημα Κείμενα*, τ. 7: 1949-1955, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή.

Κόκκινος Γ., Λαμπάτος Γ. & Αθανασοπούλου Α. 2008. *Η Ματωμένη Ουτοπία*, Αθήνα: Ταξιδευτής.

Παλαιολογόπουλος Δ. 1986. *Έλληνες αντιφασίστες εθελοντές στον Ισπανικό εμφύλιο πόλεμο (1936- 1939)*, Αθήνα: Φιλιππότης.

Παλαιολογόπουλος Δ. 2010. «Νίκος Βαβούδης. Ο Αγωνιστής του Ισπανικού Εμφυλίου που επέστρεψε στην Ελλάδα... για να τιμωρηθεί», *Αυγή* της 19/9/2010, σελ. 48.

Σακελλαρόπουλος Σ. & Σακελλαρόπουλος Γ. (επιμ) 2016. *Έτσι αγαπάμε εμείς την Ελλάδα. Πλήρη πρακτικά και ιστορικό των δικών Μπελογιάννη. Τα σήματα Βαβούδη*, Αθήνα: Τόπος.

Φάκελος Ελλάς 1993. *1931-1944. Φάκελος Ελλάς. Τα αρχεία των Μυστικών Σοβιετικών Υπηρεσιών*, Αθήνα: Λιβάνης, μτφρ. Δ. Κωνσταντακόπουλος, Δ. Πατέλης & Π. Ματέρη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΓΓΡΑΦΟ 1

ΡΓΑΣΠΙ Δ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ. 16-19

Άκρως Απόρρητο

ΒΕΒΑΙΩΣΗ

ΡΑΪΚΟΣ Κωνσταντίν Γκεόργιεβιτς (Πέτρος Νίκος, Γεράσιμος Αθανάσιος, Βαβίδης Νικολάϊ Γιεβστρτίεβιτς). Γεννήθηκε το 1905 στην πόλη Οδησσό, σε οικογένεια εργάτη/βυρσοδέψη που αργότερα απόκτησε δικό του εργαστήριο. Σοβιετικός πολίτης, στην καταγωγή Έλληνας. Εκπαίδευση: φοίτησε στο δημοτικό 4 χρόνια στην Οδησσό και δύο χρόνια στο δημοτικό στην Ελλάδα. Γνωρίζει ελληνικά, ρώσικα και ισπανικά.

Είναι μέλος της Κομμουνιστικής Νεολαίας και του ΚΚΕ από το 1927, μέλος του ΚΚ Ισπανίας από το 1938. Στο πλαίσιο δράσης της νεολαίας, ήταν επικεφαλής μικρής οργάνωσης από το 1927. Το ίδιο έτος υπήρξε γραμματέας συνοικιακής κομμουνιστικής οργάνωσης και μέλος του Ραϊκόμ (περιφερειακή οργάνωση πόλης) του ΚΚΕ. Το 1928 ήταν μέλος μεγαλύτερης κομματικής οργάνωσης. Το 1929, υπήρξε μέλος της γραμματείας της νομαρχιακής κομματικής οργάνωσης (σε τριμερή επιτροπή), όπως και γραμματέας του εργατικού κέντρου των συνδικάτων στον Πειραιά.

Στο διάστημα 1930-1932 υπήρξε μέλος της εκτελεστικής επιτροπής της εργατικής συνομοσπονδίας. Το 1932 ήταν μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ και υποψήφιος για το ΠΓ.

Πήρε μέρος στη φραξιονιστική διαπάλη, στις γραμμές των «αριστερών». Δέχτηκε κομματικές ποινές: 1. Επίτιληξη επειδή δεν τήρησε αποφασιστική στάση στην προεκλογική συνέλευση με αποτέλεσμα τη διάλυσή της. 2. Αποπέμφθηκε από τη θέση του γραμματέα του εργατικού κέντρου των συνδικάτων επειδή το 1932, κατά τη διάρκεια της απεργίας των καπνεργατών, δεν αποκάλυψε τις θέσεις των ρεφορμιστών με συνέπεια αυτοί να ελέγξουν την απεργιακή κινητοποίηση. 3. Επίτιληξη, επειδή κατά την περίοδο φυλάκισής του ανακατεύτηκε στην οργανωτική δράση.

Σύμφωνα με το μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ, σ. Δημητρίεβα, σχετικά με τη διαπάλη μέσα στο Κόμμα, ο σ. Ραϊκος-Γεράσιμος υποστήριξε τις θέσεις του ΠΓ. Σχετικά με τις κομματικές ποινές του, αυτές ήταν αποτέλεσμα λαθών του σε επίπεδο δράσης, αν και το Κόμμα τον θεωρεί σωστό κομματικό μέλος.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Έως το 1919 ζούσε με τους γονείς του στην Οδησσό, ύστερα μαζί με αυτούς μετακόμισε στην Ελλάδα.

1919-1921 έκανε βασικές σπουδές στην Ελλάδα.

1921-1922 εργάστηκε στο εργαστήριο του πατέρα του (Ελλάδα).

1923 Στρατεύθηκε εθελοντικά στην ελληνικό στρατό. Το τμήμα στο οποίο θήτευσε υπάχθηκε στη χωροφυλακή. Στον στρατό παρέμεινε μέχρι το 1925 (2 έτη).

1925-1926 εργάστηκε στο εργαστήριο του πατέρα του (Ελλάδα).

1927-1931 εργάστηκε ως εργάτης βυρσοδέψης σε βυρσοδεψεία (Ελλάδα).

1931-1932 απασχολήθηκε σε κομματική εργασία (Ελλάδα).

1932 Συνελήφθη εξαιτίας της συμμετοχής του σε κομματικό συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στο νησί Σάμος, φυλακίστηκε για 2 χρόνια και δέκα μέρες στη διάρκεια των οποίων βασανίστηκε. Από τη φυλακή δραπέτευσε το 1934.

Τον Ιούνιο του 1934 έφθασε στην ΕΣΣΔ με απόφαση του Κόμματος.

1934-1935 εργάστηκε στο εργοστάσιο Ορντζονικίντζε ως μαθητευόμενος (Μόσχα).

1935-1936 σπούδασε στο ΚΥΗΜ3 (ΚΟΥΝΜΖ). Σύμφωνα με την επίσημη αξιολόγηση από την τριμελή επιτροπή του ΚΥΗΜ3, υπήρξε άριστος στις σπουδές του και ως αρχηγός ομάδας επέδειξε πολύ ζήλο για τη βελτίωση των συντρόφων του. Στο τμήμα των Ελλήνων κομμουνιστών είχε σημαντική κομματική και κοινωνική προσφορά.

1936-1937 σπούδασε στη Διεθνή Λενινιστική Σχολή (МЛШ – Международная Ленинская Школа) – Μόσχα.

Από τον Ιανουάριο του 1937 μέχρι το 1939 βρισκόταν στην Ισπανία.

Από το ΚΚ Ισπανίας είχε θετική αξιολόγηση.

Από το 1940 εργάστηκε οδηγός σε κρατική εταιρεία μεταφορών (Мосавтогроз) – Μόσχα.

Ο σ. Ζωγράφος, μέλος του ΚΚΕ από τις 22/06/1940, τον χαρακτήρισε ως εξής: ο Ράϊκος (Βαβούδης, Γεράσιμος, Πέτρος Νικολός) υπήρξε σωστός, πιστός, δραστήριος, πειθαρχημένος, εύστροφος σύντροφος. Κατά τη διάρκεια της φυλάκισής του αναδείχθηκε η καλή πλευρά του εαυτού του. Δραπέτευσε από τη φυλακή με απόφαση και βοήθεια του Κόμματος. Με τη συνδρομή του Κόμματος έφθασε στην ΕΣΣΔ όπου τον έστειλαν στην κομματική σχολή (ΚΥΗΜ3 – ΚΟΥΝΜΖ). Μετά από την κατάργηση του ΚΥΗΜ3, τον έστειλαν στη Διεθνή Λενινιστική Σχολή στην οποία οι επιδόσεις του ήταν ικανοποιητικές. Μετά εστάλη στην Ισπανία όπου, σύμφωνα με τις αξιολογήσεις των συντρόφων του, τα πήγε καλά. Όταν επέστρεψε στην ΕΣΣΔ έμαθε οδήγηση. Ως οδηγός εργάζεται μέχρι τώρα. Είναι ικανός για συνωμοτική δράση είτε ως επικεφαλής μεσαίας κλίμακας είτε ως προσωπικό επιμελητείας. Στη χώρα (εννοεί Ελλάδα) είναι γνώριμος των αστυνομικών αρχών. Καταδικάστηκε για 1,5-3 χρόνια. Στην πραγματικότητα εξέτισε την ποινή του σε 1,5-2 χρόνια. Είχε δεχτεί κομματική ποινή για πειθαρχικό παράπτωμα.

(Στο οικογενειακό περιβάλλον) Είχε τον πατέρα του ο οποίος διατηρούσε εργαστήριο στην Ελλάδα.

Το 1932, με απόφαση του Κόμματος, χώρισε από την πρώτη του γυναίκα ενώ βρισκόταν ακόμα στην Ελλάδα, επειδή θεωρήθηκε αναξιόπιστη όσον αφορά τη συνωμοτική δράση.

Στην ΕΣΣΔ, η γυναίκα του είναι η Ντενίσοβα Νίνα Αφανάσιεβνα (Денисова Нина Афанасьевна), μέλος της Πανσοβιετικής Λενινιστικής Κομμουνιστικής Ένωσης της Νεολαίας (ВЛКСМ - Всесоюзный Ленинский Коммунистический Союз Молодежи), η οποία σπουδάζει σε σεμινάριο προετοιμασίας για εισαγωγή στο Πανεπιστήμιο. Η διεύθυνση κατοικίας της είναι- Москва, Петроверигский пер., дом 4, кв.23, υπηρεσιακό τηλέφωνο Δ.1-76-28.

Πηγή: υλικά προσωπικού φακέλου
Νοέμβριος 1940
3 αντίτυπα

Βλαντίμιροφ (Владимиров)
Νιζόφ (Низов)

89

46

Сов. секретно.С П Р А В К А.

РАЙКОС Константин Георгиевич /Петрос Никос, Герасимос Афанасий/ Н.Ф. Вавидис Николай Евстратьевич/. Родился в 1905 г. в г. Одессе в семье рабочего-кожевника, впоследствии кустара, имевшего свою мастерскую. По национальности грек, сов. гражданин. Образование - учился 4 года в начальной школе-г.Одесса и 2 года учился в начальной школе в Греции. Знает греческий, русский и испанский языки.

Член КСМ и КП Греции с 1927 г., член КП Испании с 1938 г. По линии комсомола работал с 1927 г. секретарем ячейки. В том же году был секретарем квартальной партячейки и членом райкома партии. В 1928 г. был членом окружкома партии. В 1929 г. был чл. секретариата обкома партии /рабочая тройка/ и секретарем рабочего центра по профлинии в Пирее.

С 1930 - 1932 г. был членом Исполкома Унитарной Конфедерации Труда. В 1932 г. был членом ЦК КП Греции и кандидатом Политбюро.

Участвовал в фракционной борьбе на стороне "левых". Имел партвысказывания: 1/ выговор за то, что не занял решительной позиции на предвыборном митинге, вследствие чего митинг был разогнан. 2/ Был снят с поста секретаря Унитарного профсовета за то, что в 1932 г. во время стачки табачников не разоблачил как следует реформистов, в результате чего руководство стачкой перешло в их руки. 3/ Выговор в тюрьме за то, что вмешался в дела организации.

По отзыву члена ЦК КП Греции тов. Димитриева по поводу борьбы в КП Греции, после обращения ИККИ ко всем членам

14
2.-

ΚП Греции, тов. Райкос -Герасимос стоял за линию политбюро. Относительно его партвзысканий, то он их получил за ошибки, допущенные им в практической работе, но партия считает его хорошим партийцем.

Работа:

До 1919 г. жил с родителями в гор. Одессе, затем с ними переехал в Грецию.

С 1919 - 1921 г. учился в начальной школе в Греции.

С 1921 - 1922 г. работал в мастерской отца /Греция/

В 1925 г. поступил добровольцем в греческую армию, воинская часть, в которой он служил солдатом была причислена к жандармерии. В армии пробыл до 1925 г. /2½ года/. По ^{служб}воду /тов. Райкос К.Г. в жандармерии тов.Димитриев /чл.ЦККПГ/ писал, что греческая жандармерия до последних лет отличалась от бывшей царской жандармерии в России тем, что она, неся полицейскую службу, боролась главным образом с бандитизмом и подтверждает факт причисления воинских частей к жандармерии

С 1925 - 1926 г. работал в мастерской отца /Греция/.

С 1927 - 1931 г. работал в качестве рабочего кожевника на кожевенных заводах /Греция/.

С 1931 - 1932 г. работал на партработе /Греция/.

В 1932 г. был арестован за участие на партконференции на острове Салюс, просидел в тюрьме 2 года и 10 дней, подвергался пыткам. Из тюрьмы бежал в 1934 г.

В СССР приехал в июне 1934 г. по решению партии,

С 1934-1935 г. работал учеником токаря завода Орджоникидзе - Москва.

С 1935 г. - 1936 г. учился в КУНМЗ"е. Имеет от треугольника КУНМЗ"а характеристику, где говорится, что он учился

18
3.-

отлично и как староста группы чрезвычайно энергично подтягивал своих товарищей на отличную учебу. В партийно-общественной жизни сектора /греческого/ принимал очень активное участие.

С 1936 - 1937 г. учился в МЛШ /г. Москва/.

С января 1937 - 1939 г. находился в Испании.

По линии КП Испании имеет положительный отзыв.

С 1940 г. работал шофером в Мосавтогроз в Москве.

Тов. Заградос - член КП Греции от 22.У1.40 г. дал ему следующую характеристику: Райкос /Вавудис, Герасимос, Петрос Николос/ хороший, преданный, активный, дисциплинированный и способный товарищ. В тюрьме он показал себя с хорошей стороны. Из тюрьмы он бежал по решению и с помощью партии. С помощью партии он приехал в СССР, учился в КУНМЗ"е потом в МЛШ, где учился не плохо. Был отправлен в Испанию, там показал себя по отзывам т.т. хорошо. По приезде в СССР изучил профессию шофера. По этой специальности работает в настоящее время. В стране может вести руководящую нелегальную работу среднего масштаба и работу в техническом аппарате. В стране он ~~был~~^{иди} менее известен полиции. В стране был осужден на 2½ - 3 года, отбыл 2 года. У него было какое-то партвзыскание, кажется за нарушение дисциплины.

В стране имеет отца, который имел кустарную мастерскую в Греции.

С первой своей женой еще будучи в Греции разошелся в 1932 г. по решению партии ввиду того, что она оказалась неблагонадежной в конспиративном отношении.

В СССР имеет жену - Денисова Нина Афанасьевна - чл.

19

4.-

ВЛКСМ, учится на курсах по подготовке в ВУЗ. Местожи-
тельство - Москва, Петроверигский пер. дом № 4, кв. 23,
служебный телефон Д.1-76-28.

Основание : материалы личного дела.

/ВЛАДИМИРОВ/

" " ноября 1940 г.
3 экз. гм.

,/НИЗОВ/

ΕΓΓΡΑΦΟ 2

ΡΓΑΣΠΙ Φ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ.8

ΒΕΒΑΙΩΣΗ

ΒΑΒΟΥΔΗΣ (Ράικος, Γεράσιμος, Πέτρος, Νίκος). Σωστός πιστός δραστήριος και πειθαρχημένος σύντροφος. Εύστροφος. Κατά τη διάρκεια της φυλάκισής του αναδείχθηκε η καλή πλευρά του εαυτού του. Δραπέτευσε από τη φυλακή με απόφαση και βοήθεια του Κόμματος. Με τη συνδρομή του Κόμματος έφθασε στην ΕΣΣΔ όπου τον έστειλαν στην κομματική σχολή (ΚΥΗΜ3 – ΚΟΥΝΜΖ). Μετά από την κατάργηση του ΚΥΗΜ3, τον έστειλαν στη Διεθνή Λενινιστική Σχολή, στην οποία οι επιδόσεις του ήταν ικανοποιητικές. Μετά εστάλη στην Ισπανία όπου, σύμφωνα με τις αξιολογήσεις των συντρόφων του, τα πήγε καλά. Όταν επέστρεψε στην ΕΣΣΔ έμαθε οδήγηση. Ως οδηγός εργάζεται μέχρι τώρα.

Είναι ικανός για συνωμοτική δράση είτε ως επικεφαλής μεσαίων στελεχών είτε ως εκτελεστικό όργανο κομματικών αποφάσεων.

Στη χώρα (εννοεί Ελλάδα) είναι γνώριμος των αστυνομικών αρχών. Καταδικάστηκε για 1,5-3 χρόνια. Στην πραγματικότητα εξέτισε την ποινή του σε 1,5-2 χρόνια. Είχε δεχτεί κομματική ποινή για πειθαρχικό παράπτωμα. Τώρα βρίσκεται στη Μόσχα, переулк Петроверигский.

Η πληροφορία πάρθηκε από τον σύντροφο Ζωγράφο 22/5/1940.

Πιστοποίηση εγκυρότητας Γιερεμένκο (Еременко).

Παρατήρηση: η πληροφορία πάρθηκε από φάκελο τα στοιχεία του οποίου διανεμήθηκαν σε άλλους φακέλους.

10/1/1952

комис

На № 49354 от 10 октября 1953 г. и
на ОП № 8892 от 23 октября 1953 г.

За последнее время ЦК компартии Греции представил в ЦК КПСС материалы, характеризующие двух деятелей КП Греции - Плумбидиса и Вавудиса как провокаторов.

По утверждению ЦК КП Греции, предательская деятельность Плумбидиса и Вавудиса обнаружилась в связи с арестом и казнью монархо-фашистами героя греческого народа, члена ЦК КП Греции Никоса Белоянниса.

Характеризуя Плумбидиса и Вавудиса как провокаторов, ЦК КП Греции не приводит убедительных данных, подтверждающих это обвинение.

3 августа 1953 г. монархо-фашистский суд Греции приговорил Плумбидиса к смертной казни за коммунистическую деятельность. Однако ЦК КП Греции расценивает этот акт монархо-фашистов как маневр, рассчитанный на прикрытие своего агента.

25 июля 1952 г. ЦК КП Греции принял решение "исключить Плумбидиса из рядов партии и заклеить его перед народом и партией как шпиона, провокатора и предателя".

Что касается Вавудиса, то по сообщению греческой печати он покончил жизнь самоубийством, будучи окруженным фашистской полицией во время его нахождения в подпольной радиостанции.

По утверждению ЦК КП Греции и лично тов. Захариадиса, сообщение монархо-фашистской печати Греции о самоубийстве Вавудиса является вымыслом, рассчитанным на прикрытие агента греческой полиции.

(П.Манча)

28 октября 1953 года

верно: *Замоченин*

ВНБ В

Гал

*Материалы шоб
с членом
см. ч. 9. П. Манча*

ΕΓΓΡΑΦΟ 3

Φ.495 Οπ.207 Δ.89(1) Λ.1

Στο Νο 49354 από 10/10/1953 και

στο ΟΠ Νο 8892 από 23/10/1953

Το τελευταίο διάστημα, η ΚΕ του ΚΚΕ παρουσίασε υλικό στην ΚΕ του ΚΚΣΕ που χαρακτηρίζει τους Πλουμπίδη και Βαβούδη ως προβοκάτορες.

Όπως υποστηρίζει η ΚΕ του ΚΚΕ, η προδοτική δράση των Πλουμπίδη και Βαβούδη αποκαλύφθηκε μετά τη σύλληψη και εκτέλεση από τους μοναρχοφασίστες, του ήρωα του ελληνικού λαού και μέλους της ΚΕ του ΚΚΕ Ν. Μπελογιάννη.

Η ΚΕ του ΚΚΕ, αν και εμφανίζει τον Πλουμπίδη και Βαβούδη ως προβοκάτορες, δεν παρουσιάζει έγκριτα στοιχεία που να στηρίζουν αυτή την κατηγορία.

Στις 3 Αυγούστου 1953, το μοναρχοφασιστικό δικαστήριο της Ελλάδας καταδίκασε σε εκτέλεση τον Πλουμπίδη για την κομμουνιστική του δράση. Ωστόσο, η ΚΕ του ΚΚΕ αντιλαμβάνεται αυτή την κίνηση των μοναρχοφασιστών ως ελιγμό, με στόχο να καλύψουν τον πράκτορά τους.

Στις 25 Ιουλίου 1952, η ΚΕ του ΚΚΕ αποφάσισε «να διαγράψει τον Πλουμπίδη από το Κόμμα και να τον στιγματίσει μπροστά στον λαό και στο Κόμμα, ως πράκτορα, προβοκάτορα και προδότη».

Σχετικά με τον Βαβούδη, με βάση όσα παρουσιάζει ο ελληνικός τύπος, αυτός αυτοκτόνησε όταν περικυκλώθηκε από τη φασιστική αστυνομία, βρισκόμενος σε χώρο λειτουργίας παράνομου ασυρμάτου.

Με βάση όσα υποστηρίζει η ΚΕ του ΚΚΕ και ο ίδιος ο σ. Ζαχαριάδης, αυτή η ψευδής είδηση του μοναρχοφασιστικού τύπου της Ελλάδας περί αυτοκτονίας Βαβούδη αποσκοπούσε στο να καλύψει τον πράκτορα της ελληνικής αστυνομίας.

Π. Μάντσα (Манчха)

28/10/1953

Πιστοποίηση εγκυρότητας: Ζαμόσκινα (Замошкина)

39 8

С П Р А В К А

ΒΑΒΟΥΔΗΣ (он же Райкос, Герасимос, Петрос Никос). Хороший преданный активный и дисциплинированный товарищ. Способный. В тюрьме он показал себя с хорошей стороны. Из тюрьмы он бежал по решению и помощи партии. С помощью партии он приехал в СССР и отправлен в КУМЗ. После ликвидации КУМЗ был послан в Международную Ленинскую школу и там он учился неплохо. Был отправлен в Испанию, где он показал себя, по отзывам товарищей хорошо. По приезде в СССР учился на шофера. По этой специальности работает сейчас.

Может вести нелегальную работу, как руководящую среднего масштаба, так и в техническом аппарате.

В стране он более или менее известен полиции. Был осужден на 2 1/2-3 года. Отбыл 1 1/2-2 года. У него было какое то партвысказание, кажется, за нарушение дисциплины. Сейчас в Москве, Петроверигский переулок.

Сведения тов. Заграбоса от 22.V-40г.)

Верно: Еременко (Еременко)

Примечание: Справка из расформированной общекадровой папки.

" 10 " января 1952 г.

1-сф